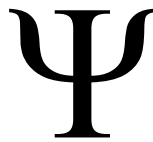

DET PSYKOLOGISKE FAKULTET

***Positiv Ungdomsutvikling:
Utviklingsressurser og risikoatferd hos norsk ungdom***

HOVEDOPPGAVE

profesjonsstudiet i psykologi

**Sahar Issa
Mali Frøshaug Rosland**

Høst 2019

Veiledet

Nora Wiium

Forord

Denne hovedoppgaven er et resultat mange, lange, og spennende år ved det psykologiske fakultet ved Universitetet i Bergen. Arbeidet med oppgaven har vært både lærerikt og utfordrende. Bakgrunnen for oppgavens tema er en felles interesse for positiv ungdomsutvikling og forebyggende arbeid. Arbeidet har vært lærerikt da vi har tilegnet oss mye ny kunnskap, både om temaet, om metode og om arbeidet med oppgaver av denne størrelsen. Det har også vært utfordrende fordi det har krevd selvdisciplin, struktur og målrettethet.

Vi vil først og fremst takke vår veileder Nora Wiium, for god veiledning, for stor hjelp og for at du har delt din kunnskap og din interesse med oss. Du har vært en veldig viktig brikke i vårt arbeid og har kommet med oppmuntrende ord og gode innspill underveis.

Til slutt vil jeg, Mali, gjerne takke Sahar for god støtte gjennom hele studiet. For en trygg havn i en tidvis stormfull studiesituasjon, og for at vi har kommet oss i mål sammen.

Likeledes vil jeg, Sahar, takke Mali for et veldig godt samarbeid både med oppgaveskriving, i eksamensperioder og for støtte og oppmuntringer gjennom studiet. Du er en god venn og en fantastisk samarbeidspartner.

Abstract

There is a current societal challenge that youth participate in behaviors that can be directly or indirectly harmful to themselves, and to others. Therefore, it will be essential to survey the occurrence of such risk behaviors and to find ways to address them. Research conducted within the field of Positive Youth Development (PYD) shows a connection between developmental assets and participation in risk behavior. Specifically, higher levels of developmental assets are associated with lower levels of risk behaviors among youth. The present paper examines the relationship between developmental assets and participation in the risk behaviors *drunkenness*, *violence* and *delinquency* among 591 Norwegian high-school students (55% girls), aged 15-19 (mean age 16.7). The results from regression analysis shows a significant negative association between *positive values* and *drunkenness*. For the risk behaviour, *violence*, the regression analysis shows a significant negative association to the internal asset *social competence* and the external assets *support* and *boundaries and expectation*. For the last risk behaviour, *delinquency*, the regression analysis shows a positive association between *constructive use of time* and *delinquency* remains significant. This finding contradicts our hypothesis that developmental assets correlate negatively with risk behaviours among youth. While, further research is needed to examine the relationship between the developmental assets) and Norwegian youth' participation in risk behaviours, the current findings can inform interventions and policies that seek to promote healthy development among youth.

Keywords: positive youth development, developmental assets, risk behaviours,
Norway

Sammendrag

Det er en aktuell sosial utfordring at unge deltar i atferd som kan være både direkte og indirekte skadelig for dem selv, og for andre. Derfor vil det være av interesse å undersøke forekomsten av slik risikoatferd, og å finne måter å forebygge eller redusere denne atferden. Forskning innenfor Positiv Ungdomsutvikling (PYD) viser en sammenheng mellom utviklingsressurser og deltakelse i risikoatferd. Spesifikt indikerer forskning at høyere nivåer av utviklingsressurser er assosiert med lavere deltakelse i risikoatferd hos unge. Denne studien ønsker å utforske relasjonen mellom utviklingsressurser og deltakelse i risikoatferdene *Fyll, Vold og Lovbrudd* blant 591 norske videregående elever (55% jenter), i alderen 15-19 (gjennomsnittsalder 16.7). Resultatene fra regresjonsanalysen viser en signifikant assosiasjon mellom risikoatferden *fyll* og den interne utviklingsressursen *positive verdier*. For risikoatferden *vold* viser regresjonsanalysen en signifikant negativ assosiasjon til den interne utviklingsressursen *sosial kompetanse* og den eksterne utviklingsressursen *grenser og forventninger*. For den siste risikoatferden, *lovbrudd*, viser resultatene fra regresjonsanalysen en positiv assosiasjon mellom den eksterne utviklingsressursen *konstruktiv bruk av tid* og deltakelse i *lovbrudd*. Dette resultatet strider imot vår hypotese om at høyere antall utviklingsressurser henger samme med lavere deltakelse i risikoatferd. Videre forskning trengs for å se nærmere på relasjonen mellom utviklingsressurs og norske ungdommers deltakelse i risikoatferd. Funnene fra studien kan benyttes i tiltak og politikk som fremmer sunn utvikling blant ungdom.

Nøkkelord: positiv ungdomsutvikling, utviklingsressurser, risikoatferd, Norge

Innholdsfortegnelse

Positiv Ungdomsutvikling: Utviklingsressurser og Risikoatferd hos Norsk Ungdom	1
Positiv Ungdomsutvikling	2
Ungdom og Ungdomstiden.....	3
Risikoatferd	6
Norsk Kontekst	9
Teoretisk Rammeverk.....	15
Tidligere Forskning på Utviklingsressurser og Risikoatferd.....	20
Problemstilling.....	28
Metode	29
Utvalg	29
Målinger.....	30
Prosedyre	31
Statistiske Analyser	31
Resultater	33
Krysstabeller for Risikoatferd og Demografiske Variabler.....	33
Korrelasjonsanalyse Mellom Kjønn, Alder, Foreldres Utdanningsnivå, Utviklingsressurser og Risikoatferd.	35
Regresjonsanalyse for Demografiske Variabler, Utviklingsressurser og Fyll.....	42
Regresjonsanalyse for Demografiske Variabler, Utviklingsressurser og Vold.....	43
Regresjonsanalyse for Demografiske Variabler, Utviklingsressurser og Lovbrudd	43

Diskusjon.....	48
Generelle Funn	48
Utviklingsressurser og Risikoatferden Fyll	50
Utviklingsressurser og Risikoatferden Vold.....	52
Utviklingsressurser og Risikoatferden Lovbrudd.....	53
Begrensninger Ved Studien og Videre Anbefalinger	55
Implikasjoner av Funnene	57
Konklusjon	58
Referanser.....	60
Appendiks.....	78

Positiv Ungdomsutvikling: Utviklingsressurser og Risikoatferd hos Norsk Ungdom

De siste tiårene har forskningsfokuset på utvikling i ungdomstiden økt. Ungdomstiden er en av de viktigste utviklingsperiodene, en periode preget av store endringer på mange nivåer: biologisk, sosialt, kognitivt og samfunnsmessig. Med disse store og hurtige endringene følger en mulighet for både positive og negative utviklingsutfall.

Mange ungdommer tar del i risikofylte aktiviteter – aktiviteter som kan forårsake både akutte og kroniske helseutfordringer (Balocchini, Chiamenti & Lamborghini, 2013). Forskere, eksempelvis Hawkins, Catalano og Miller (1992) har funnet at unge med flere risikofaktorer (bl.a. gruppepress, spenningssøkende atferd og holdninger som heller mot helsefarlig atferd) har større sannsynlighet til å delta i risikoatferd som fyll, vold og lovbrudd, enn ungdom med færre risikofaktorer. Deltakelse i risikoatferd er en ledende årsak til dødelighet i ungdomstiden (Balocchini et al., 2013). Forskere og fagpersoner er derfor opptatt av å forstå hva som forårsaker risikoatferd og har som mål å redusere prevalensen av denne atferden.

Tidligere innebar metodene for å redusere risikoatferd et fokus på problematferden og «problembarna», og å forsøke å finne en måte å stoppe dem fra å delta i risikoatferd. Denne fremgangsmåten førte til problemfokuserte forebyggende strategier, programmer og retningslinjer (Donovan & Jessor, 1985; Elias & Weissberg, 2000). De siste tiårene har derimot vært preget av en ny fremgangsmåte hvor man har tatt for seg de positive aspektene ved ungdomsutvikling. Man har rettet søkelyset mot å fremme utviklingsressurser som fungerer som en buffer for individet, heller enn å redusere uønsket atferd (Leffert et al., 1998; Scales, 1999). Et mye benyttet rammeverk for å forstå de positive aspektene ved ungdommers liv er «the Developmental Assets Framework» (DAF) presentert av the Search Institute og Benson (1990). Rammeverket presenterer 40 utviklingsressurser (interne og eksterne) som er kjent for å være negativt korrelert med risikoatferd. Hvilken retning utviklingen tar i ungdomsperioden er ifølge DAF preget av blant annet antallet og typen ressurser ungdommen

har tilgjengelig i sitt miljø. Denne oppgaven skal, blant annet ved bruk av Bronfenbrenners økologiske modell, se på sammenhengen mellom utviklingsressurser og risikoatferdene *fyll, vold og lovbrudd*.

Positiv Ungdomsutvikling

Positiv ungdomsutvikling (PYD) er et perspektiv innenfor utviklingspsykologi som står i kontrast til forebyggingsvitenskap (prevention science). Perspektivet retter søkelyset mot ungdom som potensielle ressurser, heller enn potensielle problemer som må forhindres (Silbereisen & Lerner, 2007). Det teoretiske rammeverket for positiv ungdomsutvikling ligger i relasjonelle, utviklingssystemteoretiske modeller som omhandler menneskelig utvikling (Overton, 2010). En av disse modellene er Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell som søker å forklare sunne utviklingsbaner som et resultat av gjensidige og fordelaktige forhold mellom den utviklende personen og aspekter ved hans eller hennes kontekst som støtter og fremmer sunn vekst (Benson, Scales, Hamilton & Sesma, 2006). PYD-rammeverket tar på denne måten utgangspunkt i at alle ungdommer har ulike ressurser i de kontekstene de er i kontakt med, direkte eller indirekte. Modellen presenterer et utviklingsforløp (tempoet, retningen og resultatene) påvirket av unike sammenhenger ved individet og de begrensningene eller mulighetene som byr seg i vedkommendes økologi, det vil si deres familie, jevnaldrende, skole, arbeidsplass, nabolag, samfunn og kultur (Lerner, 2002). Oppgaven vil ta for seg denne modellen i en påfølgende del.

Et annet sentralt aspekt ved rammeverket til PYD er plastisitet, potensialet individer har til å forandre seg etter ytre påvirkning (Gottlieb, 1997). Forskning på plastisitet ved utviklingsprosesser vokste frem på 70-tallet, og gjennom 70- og 80-tallet fortsatte man å utforske muligheten for at plastisitet oppstår gjennom gjensidige faktorer (biologiske, individuelle og kontekstuelle) i unges økologi (Silbereisen & Lerner, 2007). Funnene på plastisitet har demonstrert muligheten for å optimalisere god utvikling ved å endre på

bidireksjonale relasjoner mellom individer og deres økologi for å tjene på denne plastisiteten. Dette potensialet for forandring ansees som en fundamental styrke ved menneskelig utvikling (Lerner, 2006). Et individ kan altså påvirkes til å utvikle en positiv eller negativ endring, og således kan man si at alle ungdommer har et potensiale til å utvikle ressurser, og blomstre (Lerner, Lerner, von Eye, Bowers & Lewin-Bizan, 2011).

Det endrede synet på ungdommer fra problemer til potensielle ressurser som fulgte med fremveksten av PYD-rammeverket tenkes å være viktig for forståelsen av utvikling hos ungdom. Å kun fokusere på problemer forsterker en patologisk tilnærming, der ungdommer blir sett på som problemer som må håndteres (Roth, Brooks-Gunn, Murray & Foster, 1998). Med en slik tilnærming risikerer man å overse evner, talenter, ressurser og potensiale hos ungdommer. Selv om en økt forståelse av risikoatferd er nødvendig, gir ikke dette hele bildet av ungdommers utvikling. PYD søker derfor å fremme en eller flere av følgende ressurser for positiv utvikling: relasjonelle bånd, motstandsdyktighet, sosial kompetanse, emosjonell kompetanse, kognitiv kompetanse, atferdskompetanse, moralsk kompetanse, selvbestemmelse, tro på fremtiden, positiv identitet og muligheter for økt prososial involvering. Ved å fremme disse egenskapene ønsker PYD-rammeverket å fremheve ressurser hos ungdom, slik at alle ungdom kan få maksimert de ressursene de innehar, og benytte seg av ressursene som er tilgjengelig for dem i miljøet (Catalano, Berglund, Ryan, Lonczak & Hawkins, 2002).

Ungdom og Ungdomstiden

Ungdomstiden ansees som nevnt å være en viktig og kritisk utviklingsperiode i løpet av en persons liv. Nærmere beskrives det som en livsfase markert av en overgang fra barn til voksen alder, som spenner seg over det andre tiåret av livet (Lerner & Steinberg, 2004; Petersen, 1988). Livsfasen mellom barndom og voksenliv er i stadig endring, både i lengde og i demografiske begivenheter. Tidligere var blant annet det å flytte hjemmefra, og å inngå

ekteskap, viktige demografiske begivenheter som tydelig markerte slutten på ungdomstiden. I dag er ikke sammenhengen like tydelig (Lappegård & Brunborg, 2004). Flere unge flytter hjemmefra i perioder, blant annet for å studere, for så å vende tilbake til foreldrehjemmet i ferier eller etter endte studier. Dette gjør overgangen mer flytende, og det å flytte hjemmefra blir en mindre markant overgang mellom ungdom og voksen. Pardannelse og ekteskapsinngåelse er ikke lenger den viktigste årsaken til at ungdom flytter hjemmefra, og flere lever lenge alene før de inngår ekteskap eller samboerskap (Lappegård & Brunborg, 2004). Overgangen mellom ungdom og voksen er altså ikke lenger definert av spesifikke livshendelser, men er i større grad en individuell prosess (Lappegård & Brunborg, 2004). Likevel er det fortsatt et behov i samfunnet for å konseptualisere ungdomstiden.

Verdens helseorganisasjon (WHO) (2019) beskriver ungdomstiden som en livsfase i utviklingen som oppstår i slutten av barneårene (10 år) og avsluttes før man trer inn i voksen alder (24 år). De skiller i sin definisjon mellom tenåringer (10-19 år) og unge (20-24 år). En annen innfallsvinkel som er brukt for å konseptualisere ungdomsperioden, er å dele perioden inn i tre undergrupper; tidlig ungdomsfase (10 til 14 år), mellomfase (15 til 17 år) og sen ungdomsfase (fra 18 år til begynnelsen av tjuårene) (Blum, Astone, Decker & Mouli, 2014; Perkins, 2001). I en tidlig ungdomsfase utvikles identitet, og unge begynner å strebe etter uavhengighet. Man ser også en økning i grad av eksperimenterende og risikotagende atferd (Spano, 2004). Ungdom i midten av en ungdomsfase blir mer involvert med venner og mer distansert fra sine foreldre. I løpet av dette stadiet begynner unge med venner involvert i avvikende atferd, å utvise antisosial atferd. I sen ungdomsfase ser man at identiteten til de fleste ungdommer stabiliseres og relasjoner blir viktigere enn noen gang. Ofte ser man en nedgang i risikotagende atferd da individet i større grad evner å reflektere over konsekvensene av eventuell risikotagende atferd på en kompetent måte (Ozretich & Bowman, 2001; Perkins, 2001).

Ungdomstiden i en forsknings-historisk kontekst. Tidlig på 1900-tallet vokste det frem en økende forskningsinteresse rundt ungdomstiden, med mål om å konseptualisere og forstå utviklingen som foregikk i denne fasen av livet. Mange forskere, blant annet pioneren G. Stanley Hall, ønsket å ta for seg hva ungdom manglet utviklingsmessig, sammenliknet med velutviklede voksne (Hall, 1904). Forskere og klinikere i denne tidsperioden oppfattet ungdomsårene som en tid preget av «storm og stress», hvor emosjonell uro var et nødvendig skritt mot modenhet. Forskningsfeltet prevention science vokste frem i denne periode. Forskere innenfor prevention science forsto ungdom hovedsakelig basert på reduksjonistiske biologiske modeller, som førte til beskrivelser av ungdom som ødelagte, eller i fare for å bli ødelagt, og som farlig og truende (Benson et al., 2006). Hall (1904) så noen likhetstrekk mellom Darwinismen og ungdomstiden, og beskrev ungdomsårene som en tid for å overvinne ens primitive impulser (Hall, 1904). På samme måte skrev Anna Freud (1969) om emosjonelle omveltninger hos ungdom, og Erik Erikson (1980) beskrev ungdomstiden som en identitetskrise med mål om å oppnå en mer moden følelse av selvet. Kort sagt utviklet tidlige forskere og klinikere sine teorier i tråd med et problemorientert fokus på ungdomstiden. Som en naturlig konsekvens fikk dette implikasjoner for hvordan lærere, foreldre, ungdomsarbeidere og andre tilknyttede offentlige tjenester oppfattet denne utviklingsperioden.

Selv om Halls (1904) idéer fikk stor innvirkning på utviklingen av forskning på ungdomsfeltet skjedde det en dreining i forskningen på 1960-tallet, som sto i kontrast til antakelsen om at ungdomsperioden var en stressende fase i livet (Lerner, 2005). Til tross for de tilsynelatende mangfoldige problemene som er sett under ungdomsperioden, blant annet alkoholbruk- og misbruk, kriminalitet og vold, er det mye som tilsier at majoriteten av ungdom ikke har en stormfull ungdomsperiode (Lerner, 2005). I det nye forskningsparadigmet fremstår et problemorientert fokus på ungdomstiden som ufullstendig,

da et slikt fokus kun tar høyde for en liten andel av det som kan skje i denne utviklingsperioden. Dessuten har forskning og evalueringsrapporter på skole- og kommunebaserte programmer, inspirert av det problemfokuserede paradigmet, gitt miksede og skuffende resultater (Leffert et al., 1998).

I denne perioden skjedde det altså endring i diskursen rundt ungdom og deres utvikling, der ungdom i større grad ble omtalt og ansett som personer med ressurser som må støttes opp om og utvikles (Lerner et al., 2005). Den nye måten å snakke om ungdom på, inkluderte at all ungdom innehar kapasitet til å oppnå en sunn, suksessfull og positiv utvikling (Lerner et al., 2005). Dette må sees i forbindelse med utviklingen av fagfeltet positiv ungdomsutvikling.

Risikoatferd

Ungdomstiden er som tidligere nevnt en periode der mange unge begynner å eksperimentere og engasjere seg i risikoatferd (Rew & Horner, 2003). Risiko og risikoatferd defineres på ulike måter i faglitteraturen. Store norske leksikon skriver om risiko som hendelser eller opptreden der konsekvensene innehar mulighet for uønskede hendelser eller tap, og dermed kommer med tilhørende usikkerhet (Aven, 2019). Risikotagende atferd er et alvorlig folkehelseproblem og kan beskrives som atferd som setter liv, helse, økonomisk fremtid, eller personlige og profesjonelle forhold i fare (Turner, 2014). Risikoatferd som rusmiddelbruk, vold, kriminalitet og ubeskyttet seksuell omgang anses som den fremste trusselen mot unges helse (Irwin Jr., Igra, Eyre & Millstein, 1997).

Chick og Reyna (2012) fremholder at risikotaking øker spesielt i ungdomsperioden, og det å ta risiko leder ikke alltid til uheldige eller negative utfall (Brookmeyer & Henrich, 2009; Willoughby et al., 2007). Et visst nivå av risikotaking kan gi utviklingsmessige fordeler som kan bidra til å utforske og etablere identitet, sosial status og romantiske forhold. At risikoatferd kan være både positivt og negativt, beskrives gjennom skillet mellom adaptiv og

patologisk risikotagende atferd. Baumrind (1987) bemerker disse to typene risikoatferd. Adaptiv risikotagende atferd involverer atferd som er utforskende og eksperimentell, og kan føre til økt selvtillit og stresstoleranse. Ved å møte utfordringer lærer ungdom å bli kjent med sine styrker og mobilisere ressursene som er tilgjengelig for dem (Gutman, Sameroff & Eccles, 2002; Resnick et al., 1997). Adaptiv risikotakende atferd kan også være risikabel, men anses som en naturlig og viktig del av sunn utvikling (Balogh, Mayes & Potenza, 2013; Gutman et al., 2002; Resnick et al., 1997). Ungdommer som utviser adaptiv risikotagende atferd, er ofte motivert av belønninger ved at de opplever en viss mellommenneskelig fordel ved utførselen av atferden. Patologisk risikotagende atferd er derimot vanedannende og potensielt ødeleggende, ofte med få belønninger. Denne type risikoatferd tenkes å ha uheldige konsekvenser for unge, og det er denne type risikoatferd oppgaven kommer til å fokusere på videre.

Til tross for at involvering i risikoatferd kan sees på som et driv i ungdomsutvikling er farene allikevel til stede. Majoriteten av unge evner å navigere på egen hånd i dette utviklingsstadiet, men samtidig opplever noen negative utfall av den risikoatferden de har tilegnet seg (Baumrind, 1987). Risikoatferd som å drikke alkohol, engasjere seg i lovbrudd eller utøve vold har ikke bare umiddelbar, men også langsiktig effekt på ungdoms helse, og er assosiert med økt risiko for lavere utdanningsnivå, fremtidig sykdom og tidlig død, og kan medføre kostbare konsekvenser for samfunnet (DiClemente, Santelli & Crosby, 2009).

Risikoatferd i ungdomstiden. Risikotagende atferd kan ha mange årsaker. Årsakene kan blant annet være økonomiske, biologiske, sosiale, psykologiske, institusjonelle og/eller politiske (Zegans, 2008). Dersom vi ønsker å forstå risikoatferd må atferden analyseres på bakgrunn av oppfattelsen av atferden både individuelt, institusjonelt og sosialt (Zegans, 2008). Man ser at ungdom har større sannsynlighet for å delta i flere typer risikoatferd når de opplever flere risikofaktorer (forhold som kan føre til negative utfall) uten tilstedeværelsen av

kompenserende eller beskyttende faktorer (Durant, Smith, Kreiter & Krowchuk, 1999; Fergus & Zimmerman, 2005). For eksempel vil en ung person som bor i et voldelig nabolag og går på en skole som ikke klarer å engasjere ham, ha større sannsynlighet for å bli involvert i farlig oppførsler - med mindre han har ressursene, for eksempel støttende foreldre og muligheter for læring og engasjement utenfor skolen, som beskytter mot risikoen han står overfor (Catalano et al., 2002). Ungdomstiden er derfor et viktig tidspunkt for å avverge ødeleggende livsmønstre og fremme en vellykket utvikling.

En anerkjent modell for forklaring av den økte risikoatferden er “the Dual System Model”. Denne modellen fremmer en hypotese om at deltakelse i risikoatferd er på sitt høyeste i tenårene fordi et insentiv-prosesseringsystem, kalt det sosioemosjonelle systemet, aktiveres tidlig og forsterker søken etter nye, spennende og risikofylte aktiviteter. Det kognitive kontrollsystemet modnes senere, og er derfor ikke utviklet for å stoppe potensielt farlige impulser (Baltes, 1987; Shulman et al., 2016). Det er uenigheter i fagmiljøet om hvorvidt det sosioemosjonelle systemet når et toppunkt og så avtar, som en omvendt U, eller om det eskalerer for så å flate ut inn i voksenlivet. Det er også ulike teorier som foreslår at systemet minsker i aktivitet uavhengig av det kognitive kontrollsystemet, eller om dette systemet forårsaker en endring i aktiviteten av det sosioemosjonelle systemet (Shulman et al., 2016). Et annet perspektiv på den økte risikoatferden i ungdomsårene er «Ernsts Triadiske Modell» (Ernst, 2014). Denne modellen tar utgangspunkt i “the Dual System Model”, men presenterer et tredje system som er ansvarlig for emosjonell intensitet og unngåelse. Dette systemet tenkes å være viktig for de utviklingsmessige forskjellene i motivert atferd. Ernst presenterer systemet som en “boost” til impulsiv atferd hos ungdom ved å forsterke den opplevde kostnaden ved å vente. Det finnes per dags dato ingen evidens som indikerer at emosjon/unngåelse systemet hjelper på forklaringen av forhøyet risikotaking i ungdomsårene (Baltes, 1987; Shulman et al., 2016).

Norsk Kontekst

Ungdom, alkohol og norsk alkoholkultur. Alkohol er det rusmiddelet i Norge med lengst tradisjon og som er mest akseptert i samfunnet. Alkoholbruken har generelt sett gått ned de siste 10-15 årene, også blant ungdom, men det er fortsatt mange ungdommer som drikker alkohol. Alkoholinntak forekommer spesielt i settinger knyttet til aspekter som vennskap, flørting og sosial livsstil. For noen markerer også bruk av alkohol en slags overgang fra barn til ungdom (Bakken, 2019).

Hvordan ungdom og voksne ser på rusbruk er sterkt knyttet til kultur og normer. Nordlund og Østhus (2012) har i studien «*What is alcohol abuse? Attitudes to drinking in seven European countries*» tatt for seg variasjonene i informative normer for alkoholbruk i syv europeiske land. Studien fokuserer på konseptet «misbruk» og beskriver hvordan folk skiller mellom «normalt bruk» og «misbruk». Resultatene i studien viser at de nordiske landene i utvalget, Norge og Finland, viser en mer liberal holdning til alkoholbruk enn de sørligere landene i utvalget. Det tolereres høyere forekomst og betydelig høyere promille i de nordiske landene enn i de sørlige landene før forbruket kategoriseres som misbruk (Nordlund & Østhus, 2012).

Fra 1979 til 2004 har alkoholpolitikken i Norge blitt mer liberal, og muligens ledet til økt toleranse for hva som anses som alkoholisbruk. I rapporten «Alkoholbruk i Stjørdal kommune» legges det fram at flere drikkesituasjoner som tidligere har blitt beskrevet som problematiske, nå virker å bli godtatt som normal bruk (Horverak & Bye, 2007). Bruk av alkohol er i norsk kultur forbundet med høytid, festlig lag og besøk, og virker å være mer tilgjengelig på nye arenaer som konserter, idrettsarrangementer, markeder osv. (Horverak & Bye, 2007; Lillefjell, Oldervoll, Jakobsen, Thoen & Krokstad, 2011). I rapporten «Drikkemønster», utgitt av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) ble det rapportert at 60% av studenters drikkesituasjoner var lagt til fredag og lørdag, det samme gjaldt

arbeidere og funksjonærer i studien. For pensjonister var alkoholkonsumet mer jevnt fordelt utover ukedagene. For studentene førte over 40% av drikkesituasjonene på lørdager til noen grad av beruselse. Resultatene kan antyde at denne koblingen mellom alkohol og spesielle anledninger gjør at man drikker sjeldnere, men til gjengjeld mye ved disse anledningene (Horverak & Bye, 2007). Både kvinnelige og mannlige studenter rapporterte at de i gjennomsnitt drakk seg beruset hver tredje gang de drakk alkohol, men kvinnelige studenter drakk i gjennomsnitt sjeldnere enn mannlige studenter (Horverak & Bye, 2007). I en rapport fra Folkehelse Instituttet (FHI) fremlegges det at andelen Norske ungdommer (15 -16 år) som drikker alkohol har minsket det siste året. Imidlertid kommer det frem at norske ungdommer drikker flere alkoholenheter når de først drikker, sammenliknet med andre europeiske land (Pape, 2018).

SIRUS rapporten viste at for studenter var det vanligere å drikke seg beruset på utesteder eller hjemme hos andre, enn i eget hjem (Horverak & Bye, 2007). Resultatene antydte at unge frekventerer oftere på utesteder enn eldre, da aldersgruppen 18-25 rapporterte å ha drukket på et utested mer enn dobbelt så ofte som aldersgruppen 31-40 og fire ganger så ofte som aldersgruppen 51-60 år. Undersøkelsen viste videre at hvor mange man drikker sammen med har en innvirkning på hvor mye man drikker (Horverak & Bye, 2007). Forfatterne i rapporten legger frem norsk tradisjon med høyt alkoholforbruk ved større anledninger som bryllup og jubileer som én sannsynlig forklaring (Horverak & Bye, 2007).

Gjennom undersøkelsen Ungdata, har det blitt samlet inn data som viser norsk ungdoms alkoholbruk- og vaner. Etter undersøkelsen ble det publisert en rapport med mål om å: *«gi et bredt og oppdatert bilde av norske ungdommers fritidsaktiviteter og hvordan ungdom har det på ulike områder»* (Bakken, 2019, s. 2). Rapporten viste at debutalderen for alkohol er vanskelig å peke på, men rundt tre-fire prosent av ungdom i begynnelsen av tenårene rapporterte at de har vært beruset (Bakken, 2019). Blant avgangselevne på

videregående skole rapporterte 80 prosent at de har vært beruset. Risikoen for ungdom som drikker alkohol er i størst grad knyttet til fyll, ikke til langvarig høyt konsum. Å være tungt beruset bærer med seg flere risikoer, som ulykker, vold og skader, samt seksuell utnyttelse, der tenåringsjenter er spesielt utsatt (Pape, 2014).

Det er vist i flere undersøkelser at alkoholdebut i tidlig alder har en sammenheng med problematisk alkoholkonsum senere i ungdomstiden. Dette er ikke helt uavhengig av hvem det er som debuterer tidlig. Det er funnet at de ungdommene som debuterer med alkoholbruk i tidlig alder viser ofte annen normbrytende atferd, og dårlig psykososial tilpasning. Dette løftes frem som faktorer som i seg selv kan gi en sårbarhet for negative livsutfall som en konsekvens av både tidlig og økt alkoholinntak (Møller & Bentson, 2015). En analyse fra Ungdata undersøkelser, gjort av Møller og Bentson (2015) viste en sammenheng mellom ungdommens alkoholbruk og foreldrerelasjoner, foreldrenes alkoholbruk og alkoholregler. Dårlig foreldrerelasjon, få alkoholregler og høyt alkoholforbruk hos foreldre viste seg å øke sannsynligheten for at ungdommen har drukket seg beruset i løpet av de siste 12 månedene (Møller & Bentson, 2015). Dette løftes frem som faktorer som i seg selv kan gi en sårbarhet for negative livsutfall som en konsekvens av både tidlig og økt alkoholinntak (Møller & Bentson, 2015).

Vold og lovbrudd i Norge. Det finnes flere ulike måter å definere og kategorisere voldshandlinger på. Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer vold som intensjonell bruk av, eller trusler om, fysisk makt mot en selv, mot andre eller mot grupper/samfunn. Handlingen må enten resulterer i eller ha høy sannsynlighet for å resultere i fysisk skade, død, psykologisk skade, utviklingsforstyrrelser eller deprivasjon (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano, 2002). WHO kategoriserer også vold i fire kategorier: *fysisk, seksuell, psykologisk og deprivasjon eller neglekt* (Krug et al., 2002). I denne oppgaven vil fokuset være på fysisk

vold. Fysisk vold går ut på den delen av definisjonen der faktiske fysiske handlinger utøves mot et annet menneske.

NOVA rapporten «Ung i Oslo» rapporterer at ungdom oftere er involvert i voldsepisoder enn andre aldersgrupper (Bakken, 2018). Politiets tall for første halvår i 2019 viser at forekomsten av fysisk vold har økt markant fra 2015 (Straffeloven, 2019). NOVA-rapporten viser at økningen blant gutter er tydeligst, og at gutter i større grad enn jenter utøver ulike former for vold. Gutter er også oftere ofre for vold enn jenter (Bakken, 2018).

Rapporten viser at ungdom fra lavere sosiale lag både er mer utsatt for vold og trusler, og oftere er involvert i slåsskamp og trusler mot andre, enn ungdom fra høyere sosiale lag. Disse ungdommene er også i større grad utsatt for vold i familien, og er mer redd for vold (Bakken, 2018). Blant ungdommene i Oslo rapporterer 13% at de har truet noen med vold i løpet av det siste året, og det vises en økning i andelen ungdom som truer andre med vold gjennom ungdomsskolealder, men denne andelen synker utover i videregående skole. Trusler om vold forekommer oftere blant unge med lav sosioøkonomisk familiebakgrunn (Bakken, 2018).

Som med trusler, er også det å slåss høyere representert hos gutter. 34% av guttene i utvalget rapporterer å ha vært i slåsskamp, mens 11 % av jentene rapporterer å ha slåss det siste året. Det er de yngste ungdommene som rapporterer å ha vært mest i slåsskamp, og andelen synker jevnt etterhvert som ungdommene blir eldre (Bakken, 2018). Forekomsten er også høyere blant ungdommer i familier av lav sosioøkonomisk status og/eller innvandrerbakgrunn, og er vanligere i Oslo enn i resten av landet (Bakken, 2018).

Kriminalitet defineres av Store Norske Leksikon som «alle handlinger som rammes av straffelovgivningen» (2018). For mindre grove lovovertridelser benyttes ofte betegnelsen forseelse eller lovbrudd (Elden, 2018). De overtrampene ungdom deltar i er ofte ansett som slike lovbrudd, og det er dette vi skal ta for oss videre i oppgaven.

Ungdomstiden er som vi har sett, en tid der man eksperimenterer og tester grenser. Mange ungdommer bryter også straffelovgivningen på ett eller flere punkter i denne perioden (Juberg, 2016). Flere av disse overtrampene anses som akseptable i normsamfunnet, men for noen ungdommer er disse overtrampene av mer alvorlig grad, og noen ender opp i konfliktråd eller med betinget dom (Juberg, 2016). I 2018 ble 1337 personer i aldersgruppen 10-17 år registrert for 2951 straffbare forhold i Oslo (Ottar et al., 2018). Dette er en nedgang fra 1483 personer i 2017, men antallet straffbare forhold har økt fra 2795. Det betyr at antallet unge gjengangeres andel av kriminaliteten har økt. Unge gjengangere er unge som blir anmeldt for straffbare forhold gjentatte ganger, i løpet av ett kalenderår. Det har også vært en økning i voldsbruk og ran, samt økning i lovbrudd med flere involverte gjerningspersoner (Ottar et al., 2018).

Alder og kjønn er viktige faktorer som påvirker risikoen for lovbrudd. Menn er overrepresentert i statistikken over unge som begår lovbrudd, og omfanget av lovbrudd er høyest for unge i 20-årsalderen, i Norge (Dyb, 2014). Ved store ungdomskull øker også risikoen for flere lovbrudd. Andelen unge i et område predikerer ikke økt forekomst av lovbrudd begått av unge, og lovbrudd totalt, men det er en risikofaktor som øker den statistiske sannsynligheten (Dyb, 2014). Familiens sosioøkonomiske status og økonomiske forhold viser også å være risikofaktorer for unges deltakelse i lovbrudd. I NIBR rapporten «Unge ranere i den globale byen», en kvalitativ studie basert på blant annet intervjuer med unge som begikk ran i 2013, kommer det frem at trangboddhet, dysfunksjonelle familiestrukturer, fravær av far som funksjonell rollefigur og språkbarrierer som gir barna en større maktposisjon i familien spiller inn som risikofaktorer for deltakelse i lovbrudd blant unge gutter (Dyb, 2014).

Lover om alkohol og lovbrudd. I Norge er alkohol regulert etter Alkoholloven, med det formål å begrense mulige skader, samfunnsmessig og individuelt, som alkohol kan

innebære (Alkoholoven, 2018). Det kreves bevilling på grunnlag av alkoholoven §1-4a for salg, skjenking og tilvirkning av alkohol, og det er egne utsalgssteder for alkohol over 4,7 volumprosent alkohol (Alkoholoven, 2018 §3-1). Tidsrommet for alkoholskjenking er regulert ut ifra volumprosent alkohol. For alkoholholdige drikker over 22 volumprosent alkohol er skjenking forbudt mellom 03.00 og 13.00. For drikker under 22 volumprosent alkohol er skjenking forbudt mellom 03.00 og 06.00 (Alkoholoven, 2018 §4-4).

Aldersgrensen for kjøp av alkohol i Norge er på 18 år for drikke under 22 volumprosent og 20 år for drikke over 22 volumprosent (Alkoholoven, 2018 §1-5). Det er forbudt å skjenke eller utlevere alkohol til personer under disse aldersgrensene.

Straff er regulert under Lov om straff (straffeloven). For at noen skal kunne straffes for en handling, må det være lovbestemt at handlingen er straffbar. Relevant for oppgaven er de lover som omfatter ungdom og ungdomskriminalitet. I Norge er man ansett som utilregnelig dersom man er under 15 år når man begår et lovbrudd (Straffeloven, 2019 §20). Denne aldersgrensen omtales som kriminell lavalder. Dersom ungdom mellom 15 og 18 år begår et lovbrudd, kan de idømmes ungdomsstraff. Ungdomsstraff innebærer at man kan idømmes ungdomsmøte og ungdomsplan heller enn fengselsstraff dersom gjerningspersonen er under 18 år når handlingen finner sted, har begått gjentatt eller alvorlig kriminalitet, samtykker og har bosted i Norge, og dersom straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet (Straffeloven, 2019 §52a).

Hvorfor noen ungdommer utvikler seg i en antisosial retning, og andre i en prososial retning kan forklares med bakgrunn i individets egenskaper, og individets interaksjon med miljøet og samfunnet han eller hun ferdes i, som presentert i Bronfenbrenners modell. Tilgangen til, eller fraværet av, utviklingsressurser i individets kontekst vil, etter PYDs antakelser, kunne være utslagsgivende for ungdommens avstand fra, eller deltakelse i, risikoatferd.

Teoretisk Rammeverk

Utviklingsressurs-rammeverket. DAF som PYD bygger på, har blitt anerkjent som en av de mest utbredte og innflytelsesrike rammene for å forstå og styrke positiv ungdomsutvikling (Gootman & Eccles, 2002; Small & Memmo, 2004). Utviklingsressurser er en relativt ny konseptualisering, med mål om å gi større oppmerksomhet til positive utviklingsressurser eller «ingredienser» som unge trenger for å bli sunne, omsorgsfulle og ansvarsfulle voksne (Benson, 1990). Utviklingsressursene fungerer som byggeklosser i et fundament for positive utviklingsutfall (Benson, 1990; Benson, 2002; Benson, 2003; Benson, Leffert, Scales & Blyth, 1998).

Utviklingsressurs-rammeverket (DAF) ser på interne og eksterne utviklingsressurser som dynamiske sammensveidede «byggeklosser» i ens utvikling (Scales, Benson, Roehlkepartain, Sesma Jr & van Dulmen, 2006). Når utviklingsressursene kombineres kan de forhindre risikoatferd, og være med på å forsterke en vellykket utvikling (Benson et al., 2006; Scales, Benson, Leffert & Blyth, 2000). Det er en sterk konsensus blant forskere vedrørende det negative forholdet mellom utviklingsressurser og risikoatferd; jo flere utviklingsressurser en ungdom har, jo mindre sannsynlig er det at de involveres i risikoatferd (Benson et al., 2006; Leffert et al., 1998).

De 40 utviklingsressursene som inngår i DAF er plassert i åtte kategorier. Kategoriene består av fire interne og fire eksterne utviklingsressurser. De interne utviklingsressursene inkluderer kategoriene a) *forpliktelse til læring* b) *positive verdier*, c) *sosial kompetanse*, og d) *positiv identitet*. De eksterne utviklingsressursene inkluderer kategoriene a) *støtte*, b) *myndiggjøring* c) *grenser og forventninger*, og d) *konstruktiv bruk av tid* (se Appendiks) (Benson, 1990; Benson, 2007; Benson et al., 2006; Leffert et al., 1998). Rammeverket bygger på empiriske studier av barne- og ungdomsutvikling, med fokus på forebygging, motstandsdyktighet og beskyttelsesfaktorer (Leffert et al., 1998).

En sentral hypotese som ligger til grunn for DAF, er hypotesen om at utviklingsressurser er kumulative (*accumulation hypothesis*) (Campos, 2004; Friedman & Chase-Lansdale, 2002). Flere studier bekrefter denne hypotesen ved å vise til de utviklingsmessige fordelene ungdommer opplever når de besitter økt grad av utviklingsressurser. Eksempelvis har Search Institute studert mer enn en million ungdommer, fra 6.-12. klasse (Benson, Scales, Leffert & Roehlkepartain, 2011). Studiene indikerer at tilstedeværelsen av utviklingsressurser, tjener til å beskytte mot eller redusere sannsynligheten for forekomsten av utviklingsforstyrrende faktorer og øke sunne utviklingsresultater. Det er imidlertid viktig å understreke at reduksjon av risikofaktorer og fremming av utviklingsressurser er komplementære tilnærminger i å fremme positiv ungdomsutvikling (Scales, 1999).

En annen hypotese som ligger til grunn for forskning på utviklingsressurser blant unge, er at tilnærmingen kan anvendes på ulike grupper (*diversity hypothesis*). Forskning på dette området viser at utviklingsressurs-rammeverket ser ut til å være gyldig på tvers av alder, kjønn, etnisitet, geografisk beliggenhet og sosio-økonomisk bakgrunn. Forskning viser imidlertid en del variasjoner i disse sammenligningene. Wiium, Dost-Gözkan og Kotic (2019) undersøkte hvorvidt utviklingsressursene kan anvendes i en europeisk kontekst med tanke på at majoriteten av faglitteraturen på dette feltet er begrenset til ungdommer i en amerikansk kontekst. Funnene indikerer at deltakerne i alle de tre landene i studien (Italia, Norge og Tyrkia) har erfart flere av de nevnte utviklingsressursene. Det ble imidlertid observert forskjeller i antall utviklingsressurser på tvers av landene, hvor ungdommer i Norge rapporterte flest antall ressurser.

Hypotesen om at bestemte utviklingsressurser er forbundet med konkrete utfall (*differentiation hypothesis*) er påpekt flere ganger i faglitteraturen. Forskning på dette feltet har sett at spesifikke kluster av utviklingsressurser samt antall ressurser, er forbundet med

visse utfall. Dette muliggjør enda en forskningsarena, og tenkes å ha viktige implikasjoner for eventuelle utbygging av forebyggende programmer (Lerner, 2005).

Målet med et utviklingsressurs-rammeverk er ifølge Leffert et al. (1998) firedeelt. Først er det nødvendig å ha et språk for kjerneelementene ved positiv utvikling. Det er avgjørende å kunne sette ord på prosesser, erfaringer og ressurser som promoterer kortvarig og langvarig velvære. For det andre ønsker man med rammeverket å skape et helhetlig bilde av positiv utvikling som i sin utstrekning kan forene innbyggere og sosialiseringssystem rundt en felles konsensus om hva ungdom trenger for å lykkes. Videre ønsker man at rammeverket skal mobilisere til handling blant borgere, institusjoner og andre samfunnssektorer. Det siste målet med rammeverket er at det skal kunne fungere som en oppfordring til å styrke utviklingsprosesser og erfaringer for alle ungdommer innenfor et samfunn (Leffert et al., 1998).

Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell. Interaksjonen mellom individ og kontekst er et viktig element ved PYD-rammeverket. Ungdom vil ha tilgang til ulike ressurser gjennom ulike kontekster, og i interaksjon med personer og system i sin økologi. Den utviklingsøkologiske modellen presentert av Uri Bronfenbrenner benyttes i PYD-rammeverket for å se på hvordan tilgang til, eller mangel på, ressurser ved de ulike arenaene kan fremme eller hindre positiv utvikling. Bronfenbrenner prøver å bryte med tendensen hvor man ser på individet og konteksten som separate enheter eller prosesser (Vélez-Agosto, Soto-Crespo, Vizcarrondo-Oppenheimer, Vega-Molina & Coll, 2017). Modellen søker på bakgrunn av dette å se på utvikling gjennom kontinuiteten og endringen som skjer i de biopsykologiske karakteristikkene ved et menneske i samspill med systemene individet er plassert i (Bronfenbrenner & Morris, 2006).

Bronfenbrenner (1997) legger frem to grunnleggende karakteristikker ved den utviklingsøkologiske modellen. Det første karakteristikken innebærer at individets utvikling,

spesielt i de tidlige faser, men også utover livsløpet, skjer i et økende kompleks samspill mellom individet og personer, objekter og symboler i individets umiddelbare miljø. Denne formen for interaksjon kalles den proksimale prosessen og det er avgjørende at interaksjonen foregår jevnlig over en utvidet tidsperiode dersom den skal være effektiv for utviklingen (Bronfenbrenner, 1997). Eksempler på områder der disse proksimale prosessene finner sted er i relasjonen mellom ungdom og foreldre, ungdom og jevnaldrende, og mellom ungdom og ungdommens aktiviteter som lesing, læring av nye ferdigheter, studier, idrett og utføring av komplekse oppgaver (Bronfenbrenner, 1997). Den andre grunnleggende karakteristikken slår fast at form, styrke, innhold og retning på de proksimale prosessene vil variere individuelt på bakgrunn av den utviklende personens karakteristikk, miljøet prosessene finner sted i, og det gjeldende utviklingsutfallet som er under betraktning (Bronfenbrenner, 1997).

Bronfenbrenner presenterer en gjensidig interaksjon mellom fem nivåer. Disse kaller han mikro-, meso-, ekso-, makro-, og kronosystem. Denne oppgaven vil hovedsakelig fokusere på ressursene som befinner seg i unges mikro- og mesosystem.

Mikrosystemene er det innerste nivået og består av aktiviteter, sosiale roller og interpersonlige relasjoner som den utviklende personen opplever i en ansikt-til-ansikt-relasjon. Disse mønstrene er preget av fysiske, sosiale og symbolske egenskaper som inviterer, fremmer eller forhindrer deltakelse i stadig mer komplekse interaksjoner med det umiddelbare miljøet. Eksempler på slike mikrosystemer er familie, skole, jevnaldergrupper og arbeidsplassen (Bronfenbrenner, 1997).

Det neste nivået kalles mesosystemer. Mesosystemene er de koblingene og prosessene som skjer mellom to eller flere mikrosystem. Et eksempel på et slikt mesosystem er toveiskommunikasjonen mellom lærer og foreldre (Bronfenbrenner, 1997).

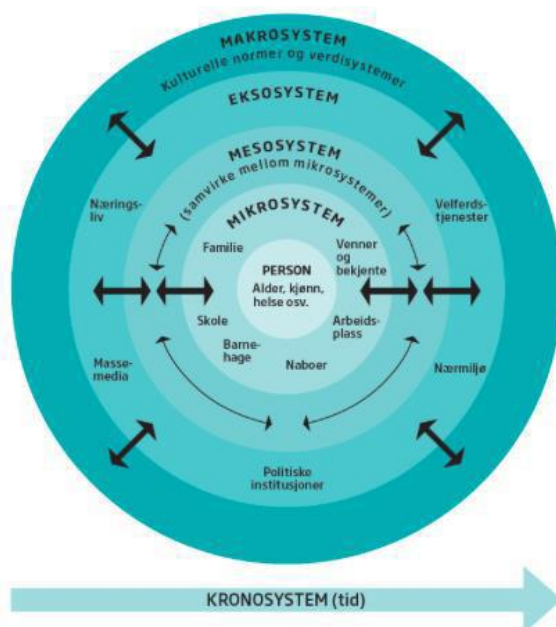
Det tredje nivået i modellen heter eksosystemer. Eksosystemer er koblinger og prosesser mellom to eller flere situasjoner der minst en av dem ikke involverer den utviklende

personen, men som indirekte påvirker prosesser i det umiddelbare miljøet til den utviklende personen. Et eksempel her kan være relasjonen mellom hjemmet og foreldrenes arbeidsplass. Dersom en forelder har det stressende på jobb, vil dette stresset kunne tas med hjem, og direkte påvirke hjemmemiljøet til den utviklende personen (Bronfenbrenner, 1997).

Det fjerde laget i modellen kaller Bronfenbrenner (1997) for makrosystemer. Makrosystemer er overordnede mønstre i karakteristikkene ved mikro-, meso- og eksosystemene i den gitte kulturen eller subkulturen. Man kan se på makrosystemene som en samfunnsmessig blåkopi av den gitte kulturen eller subkulturen. For å identifisere mer spesifikke sosiale og psykologiske egenskaper på makrosystem-nivå som påvirker de forutsetningene og prosessene som oppstår i mikrosystemet må man se forbi klasse og kultur (Bronfenbrenner, 1997).

Det siste laget i Bronfenbrenners (1977) modell er kronosystemet. Kronosystemet tar den utviklende personens omgivelser inn i en tredje dimensjon. Tid ses i denne modellen på som en egenskap ved det omliggende miljøet, ikke bare over livsløpet, men over historisk tid. Et kronosystem involverer endringer eller konstanter over tid, både ved den utviklende personen og ved miljøet personen lever i.

Bronfenbrenners modell demonstrerer altså et individs utvikling gjennom samspillet mellom individet og miljøet individet omgir seg med (Bronfenbrenner & Morris, 2006). Ifølge modellen utvikles de interne ressursene gjennom individets samspill med nivåene i modellen, særlig i interaksjon med det innerste nivået – familie, venner, skole. De eksterne ressursene befinner seg i miljøet utenfor individet, som vedkommende direkte eller indirekte interagerer med. Ifølge Bronfenbrenner har de innerste nivåene sterkest påvirkning på ungdommens utvikling og atferd. De ytterste nivåene har mindre betydning for konkrete valg og atferd, men fungerer mer som betingelser for rammeverket ungdommen vokser opp i (Bronfenbrenner & Morris).

Figur 1: Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (Kilde: Bronfenbrenner, 2005; Helsedirektoratet, 2015)

Tidligere Forskning på Utviklingsressurser og Risikoatferd

Utviklingsrammeverket og Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell har begge identifisert viktigheten av ressurser ved individet (interne) og ressurser i individets miljø (eksterne) for en vellykket utvikling og positive livsutfall (Leffert et al., 1998). Denne seksjonen skal ta for seg tidligere forskning på utviklingsressurser og risikoatferd, og ytterligere se på hvilken innvirkning utviklingsressurser ved individet og et individs mikro- og mesosystem har på risikotakende atferd i ungdomstiden. For å vise denne sammenhengen, ser oppgaven på ulike aspekter ved selve ungdommen, og aspekter ved ungdommenes miljø.

En vitenskapelig artikkel av Scales (1999) ser på sammenhengen mellom Benson (2007) 40 utviklingsressurser, risikoatferdsmønstre og indikatorer for å lykkes. Dataene som er samlet inn er basert på et utvalg på 100 000 unge mellom sjetten og tolvte klasse i 213 ulike lokalsamfunn over hele USA. Resultatene viser at unge som rapporterer 31-40 utviklingsressurser har 5-12 ganger lavere sannsynlighet for å delta i risikoatferd enn de som rapporterte mellom 0-10 utviklingsressurser (Scales, 1999; Scales et al., 2000). Unge som

rapporterer lavt nivå av utviklingsressurser (0-10) involverer seg i gjennomsnitt i 7,7 av 24 risikoatferder, sammenliknet med 0,7 blant unge som erfarer 31-40 utviklingsressurser.

Resultatene viser videre at de fleste ungdom innehar rundt halvparten (18) av alle utviklingsressursene (40). Yngre ungdom rapporterer høyere andel utviklingsressurser enn eldre ungdom i studien. Til tross for at eldre ungdom rapporterer færre ressurser, fremstår disse ressursene mer beskyttende. Studien viser også at unge med et trygt hjem, fritt for «utviklingsmangler», som besitter et høyt antall utviklingsressurser er 1,5 ganger mer tilbøyelig for risikofri atferd enn ungdom med en gjennomsnittlig andel utviklingsressurser. Kun fem prosent av unge med fem utviklingsmangler og gjennomsnittlig andel utviklingsressurser rapporterer å være risiko-fri, sammenliknet med 33 prosent av unge med fem utviklingsmangler, men høy andel utviklingsressurser. Resultatene indikerer at mengden utviklingsressurser virker mer beskyttende enn fravær av utviklingsmangler. Dette er igjen med på å belyse det komplekse samspillet mellom utviklingsressurser og risikoatferd, og forsøk på å forenkle dette kan gi et feilaktig bilde av denne assosiasjonen. Dette støtter tanken om at en vellykket utvikling er relatert eksterne og interne utviklingsressurser (Benson, 1990; Benson, 2002; Benson, 2003; Benson et al., 1998).

Sammensetningen av de interne ressursene positive verdier, sosial kompetanse, forpliktelse til læring og positiv identitet gir individuelle egenskaper som veileder til positive valg, utvikling av selvtillit, lidenskap og ambisjoner for individet (Search Institute, 2015). Det er konsensus blant fagfolk og forskere om at interne ressurser tenkes å fungere beskyttende mot ungdoms involvering i risikoatferd, og flere studier ser på denne sammenhengen. Oppgaven vil drøfte studier som har forsket på denne assosiasjonen.

En studie av Chatterjee et al. (2018) utforsket sammenhengen mellom interne utviklingsressurser og bruk av alkohol og marihuana blant unge i vanskeligstilte oppvekstvilkår. Hensikten med studien var å undersøke hvorvidt interne ressurser

modifiserer bruk og tidlig initiering av alkohol og marihuana ved bruk av multivariable logistiske regresjoner. Utvalget bestod av 9.- og 11.-klassinger (n = 79. 339) som svarte på spørreskjemaet Minnesota Student Survey 2013 (MSS). De interne utviklingsressursene som ble undersøkt i studien var positiv identitet og sosial kompetanse. Resultatet viste at interne ressurser hos ungdom virket dempende på bruk av alkohol og marihuana hos både gutter og jenter. Samme studie viste at jenter under vanskelig oppvekstvilkår i større grad drar nytte av interne ressurser enn gutter.

Videre er alkohol- og rusmisbruk i ungdomstiden vist å være knyttet til lavere nivå av sosial og emosjonell kompetanse, som ansees å være relevant for håndtering av utviklingsrelevante utfordringer og nødvendig for sunn utvikling (Benard, 2004; Masten, Obradović & Burt, 2006). Empatiske ferdigheter, problemløsningsferdigheter, evne til selvbevissthet og mestringsstro er ofte forbundet med det forskere definerer som sosial- og emosjonell kompetanse (Bandura, 2011; Benard, 2004). Ferreira et al. (2012) forsøkte også å finne ut hvorvidt tobakk- og rusmisbruk lot seg moderere av sosial og emosjonell kompetanse i ungdomstiden. Utvalget inkluderte elever fra 8. og 10. klasse (N=3.494) i Portugal. Data ble samlet inn gjennom spørreskjemaet Health Behaviour in School-aged Children (HBSC), med spørsmål om sosial og emosjonell kompetanse og risikoatferd de siste 30 dagene. Resultatene viser en negativ korrelasjon mellom slik kompetanse og rusmisbruk. Ungdom som ikke rapporterte bruk av tobakk og andre rusmidler, rapporterte høyere nivå av sosial og emosjonell kompetanse.

Sosial og emosjonell kompetanse er også vist å være negativt korrelert med forekomst av vold og andre antisosiale handlinger i ungdomstiden (Kumpfer & Alvarado, 2003; Kuperminc & Allen, 2001; Webster-Stratton & Hammond, 1998). Mangler på sosial og emosjonell kompetanse ansees å være en forløper til utvikling av alvorlige atferdsproblemer, inkludert kriminell atferd, vold og antisosial personlighetsforstyrrelse (Schaeffer, Petras,

Ialongo, Poduska & Kellam, 2003). Dette støttes også opp av Siu (2009) som i sin studie fant en omvendt sammenheng mellom sosial kompetanse og forekomst av problematferd som aggresjon og kriminell atferd hos ungdommer. En norsk studie (Sørli, Hagen & Ogden, 2008) undersøkte graden av kontinuitet og særegenhet ved interne utviklingsressursen sosial kompetanse og antisosial atferd gjennom en longitudinal strukturell ligningsmodell. Utvalget bestod av 391 deltakere (51% gutter) i ungdomsskolen. Foreldre og lærere ble bedt om å rapportere om atferden til 13-åringer (8. klasse) og igjen 17 måneder senere, da de var rundt 15 år (10. klasse). Både sosial kompetanse og antisosial atferd viste betydelig stabilitet gjennom ungdomsskolen, med sosial kompetanse som den mest stabile. Videre predikerte lavt nivå av sosial kompetanse i en alder av 13, antisosial atferd i 15-årsalderen. Samlet viser studiene viktigheten av sosiale og emosjonelle ferdigheter i ungdomstiden. Andre interne ressurser som har vist seg å være viktig for risikoatferd, er positive verdier og positiv identitet. Høy forekomst av eksternaliserende vansker i 12-årsalderen er vist å være relatert til lavere nivå av de interne ressursene positiv identitet og positive verdier ved 15-årsalderen (Garandau, Ahn & Rodkin, 2011; Kiefer & Ryan, 2008; Waasdorp, Baker, Paskewich, Leff & Medicine, 2013).

I 2006 ble det utført en sekundæranalyse for å undersøke forholdet mellom interne utviklingsressurser og risikoatferd med data fra Search Institute sin undersøkelse av studentenes holdninger og atferd (PSL-AB) (Pellant, 2009). Undersøkelsen ble besvart av 546 elever mellom sjette og tolvte klasse. Assosiasjoner mellom bestemte interne utviklingsressurser og risikoatferd ble funnet ved hjelp av univariate, bivariate og multivariate statistiske analyser, med mål om å si noe om den prediktive kraften ved interne utviklingsressurser. Den interne utviklingsressursen forpliktelse til læring viste eksempelvis signifikant korrelasjon med antisosial atferd, pengespill og vold. Positive verdier viste en betydelig negativ sammenheng med antisosial atferd og vold. Sosial kompetanse var negativt

korrelert med antisosial atferd, alkoholbruk, pengespill og vold. Til slutt viste positiv identitet en negativ korrelasjon med antisosial atferd og depresjon/selv mord (Pellant, 2009).

En seksårig longitudinell pionerstudie med data samlet fra 7.–12. klassinger (N=3.328) i Hong Kong, undersøkte hvordan moralsk kompetanse og spiritualitet forutså problemfylte utviklingsbaner i ungdomstiden (Shek & Zhu, 2018). Studien fant at ungdommer med lavere nivå av moralsk kompetanse og spiritualitet i større grad involveres i høyrisiko situasjoner og kriminell atferd i fremtiden. Resultatene indikerer at spiritualitet og moralsk kompetanse er viktige beskyttelsesfaktorer for å redusere sannsynligheten for problematferd for ungdom (Shek & Zhu, 2018).

De eksterne ressursene støtte, myndiggjøring, grenser og forventninger, og konstruktiv bruk av tid befinner seg i individets økologi, som individet interagerer med direkte eller indirekte. Studier viser at forhold i familien kan virke beskyttende mot at unge involverer seg i risikoatferd (Padilla-Walker, Nelson, Madsen & Carolyn Barry, 2008). Å undersøke aspekter ved familien tenkes dermed å være sentralt for å øke denne forståelsen (Dishion & Stormshak, 2007). I faglitteraturen fremmes grensesetting og foreldremonitorering som viktige ressurser i unges miljø, og er med på å redusere og forebygge problematferd blant ungdom (Barrera, Biglan, Ary & Li, 2001). Foreldremonitorering (foreldrenes forsøk på å få kunnskap om barn og unges atferd) er vist å være assosiert med lav grad av involvering i risikoatferd blant unge (Feldstein & Miller, 2006; Kalina et al., 2013; Wang et al., 2014). Grensesetting (foreldrenes evne til å sette sunne grenser) er en form for atferdskontroll og er assosiert med lav grad av voldelig atferd, rusbruk og kjøring i beruset tilstand (Amoateng, Barber & Erickson, 2006; Arim, Marshall & Shapka, 2010; Chen, Grube, Nygaard & Miller, 2008).

Fosco, Stormshak, Dishion og Winter (2012) undersøkte i en longitudinell studie hvorvidt foreldremonitorering og familiestøtte kan virke forebyggende på unge når det

kommer til å involvere seg i antisosial atferd og rusmisbruk. Utvalget omfattet 179 elever (54% gutter) som ble fulgt fra 6.-8. klasse. Samlet støtter funnene hypotesen om at foreldremonitorering og familiestøtte er preventivt med tanke på rusmisbruk og antisosial atferd. Foreldrenes utdanningsnivå har også vist å moderere prevalensen av risikoatferd. Ungdommer med foreldre med lavere utdanning (til og med videregående skole), var mer voldelige (39% mot 28%) og deltok i større grad i antisosial atferd (24% mot 16%) enn ungdommer med foreldre med høyere utdanningsnivå (høyere enn videregående). Til tross for dets betydning, kan ikke foreldrepraksis alene forklare hvorfor noen unge involveres i risikoatferd, og andre ikke. Dette støttes også opp av modellen til Bronfenbrenner som understreker betydningen av samspillet mellom flere elementer i økologien til ungdommen.

Bredere konseptualisering av familien, særlig relasjon til søsken, er med på å fange et mer fullstendig bilde av en familiedynamikk som enten fremmer positiv utvikling eller øker risikoen for risikoatferd (Mesman et al., 2009; Richmond & Stocker, 2008). Forskning på dette området viser at nære forhold til søsken enten kan øke eller minke sjansen for at unge engasjerer seg i risikoatferd, avhengig av om søsken representerer en prososial modell eller ikke (Lamarche, Brendgen, Boivin & Vitaro, 2006). Forhold ved familien kan altså virke forebyggende på risikoatferd hos ungdom. Samtidig har ungdom relasjoner, spesielt gjennom jevnaldergrupper, som tenkes å ha en påvirkningskraft på ungdoms utvikling (Steinberg & Monahan, 2007).

Negativ innflytelse fra jevnaldrende er vist å være knyttet til økt risikoatferd. Motsatt er positiv innflytelse vist å virke beskyttende, da vennskap er assosiert med psykologisk velvære (Ueno, 2005). Ungdom ser ut til å være mindre involvert i risikoatferd når de har venner som ikke er involvert i risikoatferd (Tomé, Matos, Camacho, Simões & Diniz, 2012). Bakgrunnen til det er at jevnaldrende kan fungere som rollemodeller ved at de modellerer prososial atferd (Amoateng & Kalule-Sabiti, 2013). Samtidig kan avvikende jevnaldrende

modellere antisosial atferd. Det er funnet en sammenheng mellom slike avvikende jevnaldergrupper og ungdommers involvering i alkohol- og rusmisbruk, vold og andre lovovertridelser (Dishion & Owen, 2002; Stormshak, Comeau & Shepard, 2004). Forster, Grigsby, Bunyan, Unger og Valente (2015) undersøkte eksempelvis hvorvidt ulike former for jevnalder-innflytelse og selvkontroll kan moderere effekten av stoffmisbruk og aggresjon i ungdomstiden. Resultatene viser at vennskap virker beskyttende for både stoffmisbruk og aggresjon, og modererer forholdet mellom sosial selvkontroll, stoffmisbruk og aggresjon. Høyere nivåer av sosial selvkontroll virker beskyttende for både alkoholbruk og forekomst av aggresjon, mens gjengtilknyttede venner utgjør en betydelig risiko. Det er altså mye som tyder på jevnaldrende med risikoatferd og opplevd avvisning fra jevnaldrende øker sjansen for utvikling av risikoatferd hos ungdommen.

Leffert et al. (1998) har utført en studie på bakgrunn av data samlet inn av Search Institute i skoleåret 1996-97. Dataene er samlet inn ved bruk av måleinstrumentet PSL-AB, et måleinstrument med 165-items som skal måle Bensons 40 utviklingsressursene samt et utvalg andre konstrukt. Blant annet utviklingsforstyrrelser, vekst-indikatorer og høy-risiko atferd. Utvalget i studien består av 99,462 ungdom i 6.-12. klasse ved offentlige og alternative skoler i 213 amerikanske større og mindre byer. For alkohol, tobakk og andre rusmidler, samt kjøring i alkoholpåvirket tilstand, viste positiv jevnalder-påvirkning (grenser og forventninger) og tilbakeholdenhet (positive verdier) sterkest assosiasjon til lavere rapportering av nevnte risikoatferder. Disse to faktorene gjorde rede for 22%-32% av variansen etter at demografiske variabler var gjort rede for. Videre i studien fant de at positiv jevnalder-påvirkning var den viktigste predikatoren for lavere rapportering av antisosial atferd og vold. I studien inkluderte antisosial atferd og vold: butikkyveri, vandalisering, slåssing, trussel om fysisk skade mot andre, eller bæring av våpen. Resultatene viste også at 6% av variansen i antisosial atferd ble forklart av de to ressursene tilbakeholdenhet og

skoleengasjement (forpliktelse til læring) (Leffert et al., 1998). Disse tre utviklingsressursene ble altså funnet å være viktige predikatorer for lavere rapportering av både antisosial atferd og vold.

Benson, Roehlkepartain og Sesma (2004) gjennomførte en analyse av et datasett fra 217,277 ungdom fra 6. til 12. klasse over hele USA, samt en longitudinell studie av 379 studenter i St. Louis Park i Minnesota, for å undersøke hvilken rolle utviklingsressurser spiller i forebyggingen av alkohol, tobakk og rusmiddelbruk (ATOD). Resultatene av analysene for det landsdekkende datasettet viste en assosiasjon mellom antallet utviklingsressurser og deltakelse i ATOD. Ungdom som rapporterte seks eller færre av de 40 utviklingsressursene, rapporterte i gjennomsnitt tre eller flere former for ATOD. De ungdommene som rapporterte tjue eller flere utviklingsressurser rapporterte i gjennomsnitt færre enn én form for ATOD. Analysene for den longitudinelle studien samsvarte med analysene for den landsdekkende studien. Studenter som rapporterte en økning i utviklingsressurser mellom «middle school» og «high school» viste en signifikant nedgang i ATOD, og de studentene som rapporterte en nedgang i utviklingsressurser viste en signifikant økning i ATOD. Den utviklingsressursen som viste høyest beskyttende effekt var grenser og forventninger, som legger vekt på grenser, forventninger og rollemodeller i familie, jevnaldergrupper, skole, nabolag og andre instanser. Resultatene viser også at antallet ressurser innad i kategorien er viktig. Dette understreker viktigheten av konsistente grenser og forventninger på tvers av sosialiseringssystem. 59% av ungdommene som rapporterte å ikke oppleve noen av de seks utviklingsressursene i kategorien grenser og forventninger deltok i ATOD, kun 4% av de som opplevde alle seks deltok i problematisk alkoholbruk (Benson et al., 2004).

Faglitteraturen setter et skille mellom ulike risikofaktorer og tidlig eller sen ungdomsdebut for kriminell atferd, da det resulterer i forskjellige utviklingsbaner.

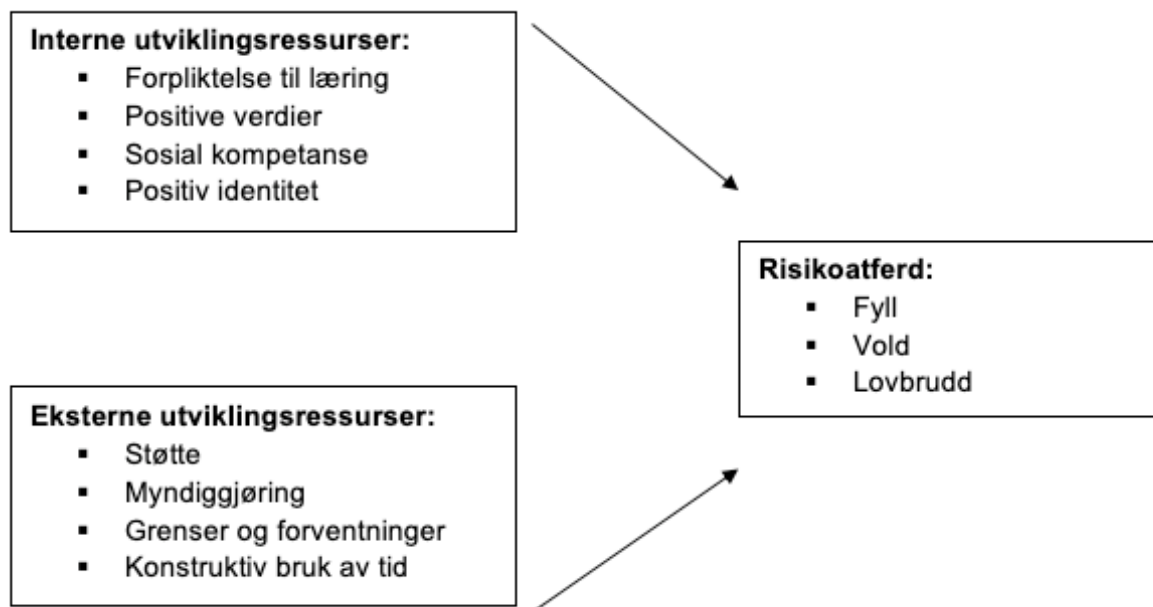
Barndomsagresjon og selvreguleringsproblemer hos barn med antisosial atferd ser ut til å være en større prediktor for kriminell karriere i voksen alder, sett i forhold til de som viser antisosial adferd med senere debut (Kalvin & Bierman, 2017). Sannsynligheten for utvikling av aggresjon og antisosial atferd er større for barn eksponert for høye nivåer av konflikt og vold i sin kontekst, enn for barn i mer skjermede omgivelser. Voldelige og konfliktfylte omgivelser kan ha en påvirkning både på sosial læring, der unge lærer aggressiv atferd, og på utviklingen av emosjonsregulering, empati og selvkontroll (Kalvin & Bierman, 2017). Allerede på lekeplassen er det observert at samhandling med jevnaldrende på en tvangspreget måte assosieres med fremvekst av synlige former for antisosial atferd i de påfølgende årene (Dishion, 2014).

For å oppsummere, foreligger det et betydelig antall studier som viser til eksisterende assosiasjoner mellom interne og eksterne utviklingsressurser, spesielt på mikro- og meso-nivå, og risikoatferd. Utviklingsressurs-rammeverket bidrar til en teoretisk og empirisk ramme, for å undersøke positiv ungdomsutvikling som en beskyttelse mot initiering av risikoatferd (Aspy, Oman, Vesely & McIeroy, 2004). Det er viktig å understreke at de nevnte studiene i hovedsak er foretatt i USA, og derfor er det viktig at disse repliseres i andre kontekster, som blant annet Norsk kontekst.

Problemstilling

Det er en aktuell samfunnsutfordring at ungdom deltar i atferd som kan være både direkte og indirekte skadelig for dem selv, og for andre. De fleste samfunn ønsker en sunn og positiv utvikling for sine ungdommer, og det er derfor bred forskningsinteresse på området. Som vi har presentert i Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell spiller individets plassering i kulturelle og sosiale rammer inn på individets utvikling, og tilgang til utviklingsressurser. Det meste av PYD forskningen på sammenhengen mellom risikoatferd og utviklingsressurser er foretatt i USA, og det er derfor et behov for å se på denne assosiasjonen

i andre kulturelle kontekster. Denne oppgaven søker derfor å se på sammenhengen mellom Bensons utviklingsressurser, og risikoatferdene *fyll*, *vold* og *lovbrudd* blant ungdom i Norge (Figur 1). Hypotesen som testes gjennom denne oppgaven er: Ungdom med flere utviklingsressurser vil rapportere mindre risikoatferd.

Figur 2: Konseptuell modell for utviklingsressurser og risikoatferd

Metode

Utvalg

Studien i denne oppgaven er basert på data fra 591 norske elever på en offentlig videregående skole i Hordaland fylkeskommune. Aldersspennet på deltakerne strakk seg fra 15-19 år, med en gjennomsnittsalder på 16,70. Av de 591 ungdommene var det 586 som svarte på spørsmålet om kjønn, som viste en fordeling på 260 gutter (45%) og 326 jenter (55%). 588 ungdommer responderte på spørsmål om hvem de bodde sammen med, og svarene viste at 67,3% rapporterte at de bodde hos samboende foreldre, 19,3% bodde mest sammen med mor, 4,2% bodde mest sammen med far, 5,8% like mye med begge foreldre, 1,4% med voksne som ikke var deres foreldre og 1,5% bodde alene. På spørsmål om

foreldrene utdannelse rapporterte 56,3% at de hadde en far med høyere utdannelse (mer enn videregående), og 67,3% rapporterte en mor med høyere utdannelse (mer enn videregående).

Målinger

Demografiske variabler. I undersøkelsen ble det stilt spørsmål om en rekke demografiske variabler. De demografiske variablene som ble kartlagt var kjønn, alder, bosituasjon, religiøs tro og foreldres utdanningsnivå. I denne oppgaven vil de demografiske variablene *kjønn, alder og foreldrenes utdanningsnivå* benyttes.

Utviklingsressurser. Gjennom studien ble det benyttet et spørreskjema for utviklingsressurser. Skjemaet som ble benyttet var «Developmental Assets Profile» (DAP), som er utviklet av Search Institute. Gjennom spørreskjemaet skulle deltakerne angi i hvilken grad de har opplevd å ha ulike eksterne og interne utviklingsressurser. Svaralternativene i undersøkelsen var gradert fra 1 til 4 gjennom alternativene «Aldri eller sjelden», «Av og til eller Noen ganger», «Ofte» og «Nesten alltid eller svært ofte». Spørreundersøkelsens 51 spørsmål om ressurser dekker de 40 utviklingsressursene presentert av Benson (2007). Dette er fordi spørreskjemaet tar for seg ulike kontekster separat, for eksempel ved å separere opplevd støtte hjemme og opplevd støtte ved skolen. De fire eksterne utviklingsressursene er i spørreskjemaet målt gjennom spørsmål som: «Jeg har en familie som viser meg kjærlighet og støtte», «Jeg har voksne som er gode rollemodeller for meg», «Jeg har et trygt nabolag» og «Jeg bruker tid hver uke på sport, hobbyklubber eller en organisasjon på skolen eller i lokalsamfunnet». De fire interne utviklingsressursene er målt gjennom spørsmål som: «Jeg prøver å lære nye ting», «Jeg gjør oppgavene/leksene mine», «Jeg klarer å stå imot dårlig innflytelse eller unngå ting som er farlig», «Jeg føler jeg har kontroll på livet og fremtiden».

Intern konsistens i de fire eksterne og de fire interne utviklingsressursene presentert i studien er blitt undersøkt. Cronbachs alpha ble funnet å variere fra .73 til .86. Den eksterne utviklingsressursen *konstruktiv bruk av tid* hadde imidlertid en Cronbachs alpha på .44.

Verdiene på Cronbachs alpha funnet i vår studie gjenspeiler rapporteringer fra tidligere studier (Scales et al., 2000).

Risikoatferd. I undersøkelsen blir det stilt spørsmål knyttet til risikoatferd.

Spørsmålene omhandler hvorvidt deltakeren har deltatt i utvalgt risikoatferd de siste 30 dagene eller 12 månedene. Svaralternativene på disse spørsmålene er kategorisert i «ja» og «nei». I analysen har vi tatt for oss risikoatferd under kategoriene *vold*, *lovbrudd* og *fyll*. Spørsmålene som er valgt ut under *fyll* er: «Har du vært full en eller flere ganger de siste 30 dagene?». For risikoatferden *vold* er spørsmålene: «Har du slått noen en eller flere ganger de siste 12 månedene?», «Har du skadet noen fysisk en eller flere ganger de siste 12 månedene?» og «Har du vært med på gruppeslagsmål en eller flere ganger de siste 12 månedene?» valgt ut. Innenfor *lovbrudd* er disse spørsmålene valgt ut: «Har du vært med på butiktkyveri en eller flere ganger de siste 12 månedene?» og «Har du gjort hærverk en eller flere ganger de siste 12 månedene?».

Prosedyre

Studien er godkjent av Regionale Komiteer for Medisinsk og Helsefaglig Forskningsetikk (REK) i Norge, og selve datainnsamlingen for studien ble gjennomført i 2015. Før spørreundersøkelsen ble delt ut ble informert samtykke innhentet både fra skoleledelse og deltakere. I dette samtykket ble det informert om mål og prosedyre. Svarprosenten på undersøkelsen var på 70%. Gjennomføringen tok ca. 40 minutter, og ble gjennomført i skoletiden. Spørreskjemaet ble gjort tilgjengelig via det interne nettsystemet på skolen, og er oversatt fra engelsk til norsk av Semantix Translations Norway AS, tidligere Amesto Translations AS, som har spesialisert seg på tjenester knyttet til tolk og oversettelse.

Statistiske Analyser

For å gjøre analysene i denne oppgaven ble «Statistical Package for the Social Science» (SPSS) versjon 25 benyttet. Tre krysstabellanalyser ble utført for å se på

frekvensfordelingen av variablene *fyll*, *vold* og *lovbrudd* sett mot demografiske variablene. Korrelasjonsanalyse ble utført for å se på sammenhengen mellom de ulike variablene, og hvorvidt de samvarierer. Videre ble regresjonsanalyse utført for å se på sammenhengen mellom de uavhengige variablene utviklingsressurser og demografiske variabler, og de avhengige variablene *fyll*, *vold* og *lovbrudd*. Regresjonsanalysen hadde også til hensikt å kontrollere for effekten fra konfunderende variabler.

Foreldres utdanningsnivå ble først omkodet fra syv svaralternativer til to samlede kategorier: «VGS eller mindre» og «Mer enn VGS». Alternativene «Vet ikke» og «Har ikke» ble lagt inn som «missing». *Kjønn* ble omkodet til verdiene 1 for gutt og 2 for jente.

Sammensatte variabler som reflekterer antall rapporterte utviklingsressurser ble laget for de fire interne og de fire eksterne utviklingsressurser og brukt i analysen. Svarene på Likert-skalaen «Aldri eller Sjelden», og «Av og til eller Noen ganger» ble omkodet til «utviklingsressurser ikke til stede». Svarene «Ofte» og «Nesten alltid eller Svært ofte» ble omkodet som «utviklingsressurser til stede».

Det ble også laget sammensatte variabler som reflekterer rapportert deltakelse i risikoatferd. Ja/Nei svar på de to spørsmålene for *vold* ble kodet til 0, 1 og 2 der 0 tilsvarer at «nei» ble rapportert på begge spørsmålene og 2 at «ja» ble rapportert på begge spørsmålene. Ja/Nei svar på de tre spørsmålene for *lovbrudd* ble omkodet til 0, 1, 2 og 3 der 0 tilsvarer at «nei» ble rapportert på alle tre spørsmål, og 3 at «ja» ble rapportert på alle tre spørsmål.

Før utført analyse ble datasettet kontrollert ved bruk av preliminaire analyser. Omkodning av variabler ble gjennomført for å sikre målingsnivå, en uteligger ble tatt ut (dette var data fra den eneste deltakeren i aldersgruppen 20 år), og linearitet og normalfordistribusjon ble kontrollert for. «Pairwise selection» ble gjennomført for å ta høyde for manglende data. Dette er en prosedyre der deltakere fra analyser der det mangler data blir ekskludert, men inkluderes i analyser der det foreligger data.

I den statistiske analysen er det brukt $p < .05$ for å bedømme statistisk signifikans.

Resultater

Krysstabeller for Risikoatferd og Demografiske Variabler

Krysstabellanalyse er benyttet fordi den gir deskriptiv informasjon om hvordan frekvens i rapportering av de avhengige variablene *fyll*, *vold* og *lovbrudd*, varierer med de uavhengige demografiske variablene *kjønn*, *alder* og *foreldres utdanningsnivå*.

Krysstabell for fyll, vold, lovbrudd og kjønn. Resultatene for *fyll* og *kjønn* viser en liten, men ikke-signifikant kjønnsforskjell, $X^2(1, N = 547) = 2.027, p = .154$, der 60,1% av de som rapporterer å ha vært fulle en eller flere ganger de siste 30 dagene er jenter, og 39,9% var gutter. Av de som ikke har vært fulle i samme periode var 53,7% jenter og 46,3% gutter (se Tabell 1).

Resultatene fra *vold* og *kjønn* viser en signifikant forskjell mellom kjønnene når det kommer til utøvelse av voldshandlinger, $X^2(3, N = 586) = 9.727, p = .021$. Sammenlagt for de som rapporterer å ha utøvd vold rapporterer guttene høyest forekomst av både en (51,4%) to (72,7%) og tre (85,7%) voldshandlinger sammenliknet med jenter (se Tabell 2). Av jentene som rapporterer å ha begått voldshandlinger rapporterer 5,5% å ha begått en voldshandling.

Resultatene for *lovbrudd* og *kjønn* viser en forskjell i jenter og gutters deltakelse i *lovbrudd*, men denne er ikke signifikant, $X^2(2, N = 586) = 1.916, p = .384$. Av ungdom som rapporterer å ha begått ett lovbrudd er det flest jenter, med 60,9%, sammenliknet med 31,9% gutter. To lovbrudd rapporteres av flest gutter, med 63,6% sammenliknet med 36,4% jenter (se Tabell 3).

Krysstabell for fyll, vold, lovbrudd og alder. Resultatene for *fyll* og *alder* viser en signifikant aldersforskjell ved rapporteringen av å ha vært full, $X^2(4, N = 497) = 54.604, p = .000$. Resultatene viser en økning i rapportering av *fyll* frem til 17 år, for så å gå ned fra 18 år.

Det er en relativt stor oppgang i rapportering av *fyll* fra 3,7% ved 15 år til 21,3% ved 16 år, videre til 39,6% ved 17 år (se Tabell 1).

Resultatene viser en liten aldersforskjell i utføring av antall voldshandlinger, men den er ikke signifikant, $X^2(12, N = 531) = 7.515, p = .822$. Av de som rapporterer å ha begått to voldshandlinger er 50% 16-åringene, og av de som rapporterer å ha begått tre voldshandlinger er 57,1% 16-åringene. Av de som har begått en voldshandling er 41,9% 17-åringene (se Tabell 2).

Resultatene viser en signifikant aldersforskjell i *lovbrudd*, $X^2(8, N = 531) = 16.262, p = .039$. 15- og 16-åringene rapporterer høyest forekomst av to lovbrudd med 27,3% for 15-åringene og 54,5% for 16-åringene. 17-åringene rapporterer for 45,5% av de som har deltatt i ett lovbrudd. 19-åringene rapporterer ingen lovbrudd (se Tabell 3).

Krysstabell for fyll, vold, lovbrudd og fars utdanningsnivå. Resultatene viser at sammenhengen mellom *fars utdanningsnivå* og *fyll* blant unge ikke er signifikant, $X^2(1, N = 480) = .229, p = .632$. I utvalget rapporterer 32,3% at de har vært fulle, og av disse rapporterer 83,9% at fars utdanningsnivå er høyere enn VGS (se Tabell 1).

Resultatene viser en ikke-signifikant sammenheng mellom *fars utdanningsnivå* og forekomsten av *vold* blant unge, $X^2(3, N = 515) = 5.350, p = .148$. Av unge som rapporterer å ha begått en voldshandling de siste 12 månedene svarer 30% at fars utdanningsnivå er VGS eller mindre og 70% at fars utdanningsnivå er mer enn VGS. Av de som rapporterer å ha begått to voldshandlinger de siste 12 månedene rapporterer 88,9% at fars utdannelse er mer enn VGS, og av de som rapporterer tre voldshandlinger rapporterer 85,7% at fars utdanningsnivå er mer enn VGS (se Tabell 2).

Resultatene viser en ikke-signifikant sammenheng mellom *fars utdanningsnivå* og forekomsten av *lovbrudd* blant unge, $X^2(2, N = 515) = 2.690, p = .261$. Sammenlagt rapporterer 3,3% av unge å ha begått ett lovbrudd, der 76,5% oppgir at fars utdanningsnivå er

mer enn VGS. 100% av de som rapporterer to lovbrudd oppgir at fars utdanningsnivå er mer enn VGS (se Tabell 3).

Krysstabell for fyll, vold, lovbrudd og mors utdanningsnivå. Det er observert en ikke-signifikant sammenheng mellom *mors utdanningsnivå* og om ungdommens rapportering av *fyll* de siste 30 dagene, $X^2(1, N = 502) = 1.727, p = .189$. Sammenlagt rapporterer 32,3% at de har vært fulle, hvorav 88,3% oppgir at mors utdanningsnivå er mer enn VGS (se Tabell 1).

Det er observert en ikke-signifikant sammenheng mellom *mors utdanningsnivå* og forekomst av *vold* blant unge, $X^2(3, N=536) = 2.911 p = .406$. 5,8% oppgir å ha utført en voldshandling, hvorav 77,4% oppgir at mors utdanningsnivå er mer enn VGS. 2,1% oppgir å ha begått to voldshandlinger, hvorav 90,9% oppgir at mors utdanningsnivå er mer enn VGS. 1,3% rapporterer å ha begått tre voldshandlinger hvorav 100% oppgir at mors utdanningsnivå er mer enn VGS (se Tabell 2).

Resultatene viser en ikke-signifikant sammenheng mellom *mors utdanningsnivå* og forekomsten av *lovbrudd* blant unge, $X^2(2, N = 536) = 2.001, p = .368$. Sammenlagt rapporter 3,5% å ha begått ett lovbrudd, hvorav 84,2% oppgir at mors utdanningsnivå er mer enn VGS. 2,1% oppgir å ha begått to lovbrudd, hvorav 100% rapporterer at mors utdanningsnivå er mer enn VGS (se Tabell 3).

Korrelasjonsanalyse Mellom Kjønn, Alder, Foreldres Utdanningsnivå,

Utviklingsressurser og Risikoatferd.

Kjønn korrelerer signifikant med flere av utviklingsressursene. Blant de interne utviklingsressursene rapporterer jenter oftere *forpliktelse til læring* ($r = .141, p < .01$), *positive verdier* ($r = .158, p < .01$), *sosial kompetanse* ($r = .213, p < .01$) enn gutter. Gutter rapporterer *positiv identitet* ($r = -.137, p < .01$) oftere enn jenter. For de eksterne utviklingsressursene rapporterer jentene oftere *støtte* ($r = .127, p < .01$), og *grenser og forventninger* ($r = .143, p < .01$).

Variabelen *alder* korrelerer signifikant med den interne utviklingsressursen *positive verdier* ($r = -.111, p < .05$), og de eksterne utviklingsressursene *støtte* ($r = -.087, p < .05$), *grenser og forventninger* ($r = -.152, p < .01$) og *konstruktiv bruk av tid* ($r = -.108, p < .05$). Alle de nevnte utviklingsressursene korrelerer negativt med *alder*, som vil si at jo eldre ungdommen er, jo mindre til stede er utviklingsressurser. Selv om korrelasjonene er signifikante, er de ganske svake (se Tabell 2).

Det er ikke funnet signifikant korrelasjon mellom *fars utdanningsnivå* og utviklingsressursene. *Mors utdanningsnivå* viser kun signifikant korrelasjon med den eksterne utviklingsressursen *støtte* ($r = .122, p < .01$).

Videre viser korrelasjonsanalysen en positiv korrelasjon mellom *alder* og *fyll* ($r = .307, p < .01$) som betyr at eldre ungdommer drikker mer enn yngre. Videre viser resultatene en signifikant negativ korrelasjon mellom *kjønn* og *vold* ($r = -.126, p < .01$), som betyr at gutter rapporterer mer vold enn jenter. Det vises også en signifikant negativ korrelasjon mellom *alder* og *lovbrudd* ($r = -.091, p < .05$) som sier at yngre begår mer lovbrudd enn eldre.

De interne utviklingsressursene *forpliktelse til læring* ($r = -.121, p < .01$), *positive verdier* ($r = -.162, p < .01$), samt den eksterne utviklingsressursen *grenser og forventninger* ($r = -.114, p < .01$) viser en negativ og signifikant korrelasjon med *fyll* blant unge.

Det er funnet signifikante negative korrelasjoner mellom *vold* og de interne utviklingsressursene *positive verdier* ($r = -.092, p < .05$), *sosial kompetanse* ($r = -.214, p < .01$) og *positiv identitet* ($r = -.131, p < .01$), samt de eksterne utviklingsressursene *støtte* ($r = -.231, p < .01$), *myndiggjøring* ($r = -.161, p < .01$) og *grenser og forventninger* ($r = -.238, p < .01$). Korrelasjonene er svake til moderate (se Tabell 2).

Det er funnet signifikant korrelasjoner mellom flere av utviklingsressursene og forekomst av *lovbrudd* blant unge. *Forpliktelse til læring* ($r = -.101, p < .05$), *sosial*

kompetanse ($r = -.149, p < .01$), *positiv identitet* ($r = -.096, p < .05$), *støtte* ($r = -.151, p < .01$),
myndiggjøring ($r = -.165, p < .01$), *grenser og forventninger* ($r = -.166, p < .01$).

Utviklingsressursen *konstruktiv bruk av tid* viser en positiv korrelasjon ($r = .089, p < .05$)
med *lovbrudd*.

Tabell 1

Krysstabell for demografiske variabler og fyll

Demografiske variabler		Fyll		Total
		<i>Nei</i>	<i>Ja</i>	
		<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>N (%)</i>
Kjønn	Gutt	171 (46,3)	71 (39,9)	242 (44,2)
	Jente	198 (53,7)	107 (60,1)	305 (55,8)
	Total	369 (67,5)	178 (32,5)	547 (100,0)
Alder	15	21 (6,3)	6 (3,7)	27 (5,4)
	16	174 (52,3)	35 (21,3)	209 (42,1)
	17	90 (27)	65 (39,6)	155 (31,2)
	18	44 (13,2)	53 (32,3)	97 (19,5)
	19	4 (1,2)	5 (3,0)	9 (1,8)
	Total	333 (67,0)	164 (33,0)	497 (100)
Fars utdanningsnivå	VGS eller mindre	47 (14,5)	25 (16,1)	72 (15,0)
	Mer enn VGS	278 (85,5)	130 (83,9)	408 (85,0)
	Total	325 (67,7)	155 (32,3)	480 (100)
Mors utdanningsnivå	VGS eller mindre	55 (16,2)	19 (11,7)	74 (14,7)
	Mer enn VGS	285 (83,8)	143 (88,3)	428 (85,3)
	Total	340 (67,7)	162 (32,3)	502 (100)

Tabell 2

Krysstabell for demografiske variabler og vold

Demografiske variabler		Vold				Total
		0	1	2	3	
		<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>N (%)</i>
Kjønn	Gutt	227 (42,7)	19 (51,4)	8 (72,7)	6 (85,7)	260 (44,4)
	Jente	304 (57,3)	18 (48,6)	3 (27,3)	1 (14,3)	326 (55,6)
	Total	531 (90,6)	37 (6,3)	11 (1,9)	7 (1,2)	586 (100)
Alder	15	25 (5,2)	3 (9,7)	0 (0)	1 (14,3)	29 (5,5)
	16	200 (41,4)	11 (35,5)	5 (50)	4 (57,1)	220 (41,4)
	17	154 (31,9)	13 (41,9)	3 (30)	1 (14,3)	171 (32,2)
	18	96 (19,9)	3 (9,7)	2 (20)	1 (14,3)	102 (19,2)
	19	8 (1,7)	1 (3,2)	0 (0)	0 (0)	9 (1,7)
	Total	483 (91)	31 (5,8)	10 (1,9)	7 (1,3)	531 (100)
	Fars utdanningsnivå					
	VGS eller mindre	68 (14,5)	9 (30)	1 (11,1)	1 (14,3)	79 (15,3)
	Mer enn VGS	401 (85,5)	21 (70)	8 (88,1)	6 (85,7)	436 (84,7)
	Total	469 (91,1)	30 (5,8)	9 (1,7)	7 (1,4)	515 (100)
Mors utdanningsnivå						
	VGS eller mindre	73 (15)	7 (22,6)	1 (9,1)	0 (0,0)	81 (15,1)
	Mer enn VGS	414 (85)	24 (77,4)	10 (90,9)	7 (100,0)	455 (84,9)
	Total	487 (90,9)	31 (5,8)	11 (2,1)	7 (1,3)	535 (100)

Tabell 3

Krysstabell for demografiske variabler og lovbrudd

Demografiske variabler		Lovbrudd			Total
		0	1	2	
		<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>N (%)</i>
Kjønn	Gutt	244 (44,2)	9 (39,1)	7 (63,6)	260 (44,4)
	Jente	308 (55,8)	14 (60,9)	4 (36,4)	326 (55,6)
	Total	552 (94,2)	23 (3,9)	11 (1,9)	586 (100)
Alder	15	24 (4,8)	2 (9,2)	3 (27,3)	29 (5,5)
	16	208 (41,8)	6 (27,3)	6 (54,5)	220 (41,4)
	17	160 (32,1)	10 (45,5)	1 (9,1)	171 (32,2)
	18	97 (19,5)	4 (18,2)	1 (9,1)	102 (19,2)
	19	9 (1,8)	0 (0,0)	0 (0,0)	9 (1,7)
	Total	498 (93,8)	22 (4,1)	11 (2,1)	531 (100)
Fars utdanningsnivå	VGS eller mindre	75 (15,4)	4 (23,5)	0 (0,0)	79 (15,3)
	Mer enn VGS	413 (84,6)	13 (76,5)	10 (100,0)	436 (84,7)
	Total	488 (94,8)	17 (3,3)	10 (1,9)	515 (100)
Mors utdanningsnivå	VGS eller mindre	78 (15,4)	3 (15,8)	0 (0,0)	81 (15,1)
	Mer enn VGS	428 (84,6)	16 (84,2)	11 (100,0)	455 (84,9)
	Total	506 (94,4)	19 (3,5)	11 (2,1)	536 (100)

Tabell 4

Korrelasjonsanalyse for demografiske variabler, utviklingsressurser

Variabler	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Kjønn	.006	.019	-.012	.141**	.158**	.213**	-.137**	.127**	.059	.143**	.015	.061	-.126**	-.032
2. Alder		-.134**	-.135**	-.080	-.111*	-.028	-.052	-.087*	-.026	-.152**	-.108*	.307**	-.050	-.091*
3. Fars utdanning			.339**	.004	.038	.038	.031	.048	.049	.037	-.027	-.022	-.038	-.028
4. Mors utdanning				-.047	-.028	-.007	.040	.122**	.036	.082	.050	.059	.023	.050
5. Forpliktelse til læring					.535**	.571**	.478**	.403**	.458**	.464**	.222**	-.121**	-.080	-.101*
6. Positive verdier						.646**	.378**	.311**	.339**	.409**	.179**	-.162**	-.092*	-.060
7. Sosial kompetanse							.467**	.348**	.434**	.484**	.172**	-.051	-.214**	-.149**
8. Positiv identitet								.360**	.509**	.394**	.232**	-.042	-.131**	-.096*
9. Støtte									.572**	.627**	.302**	-.060	-.231**	-.151**
10. Myndiggjøring										.616**	.307**	.031	-.161**	-.165**
11. Grenser/forventninger											.296**	-.114**	-.238**	-.166**
12. Konstruktiv bruk av tid												.047	.016	.089*
13. Fyll													.136**	.233**
14. Vold														.542**
15. Lovbrudd														
Deskriptiv analyse														
Spenn	15-19	0-1	0-1	0-7	0-7	0-7	0-4	0-7	0-6	0-9	0-4	1-2	0-3	0-2
Gjennomsnitt	16,70	,85	,85	5,51	5,50	5,90	2,68	4,84	5,13	6,85	1,73	1,32	,14	,08

Note. Kjønn: 1-2 (mann-kvinne), gjennomsnitt (SD) 1,56 (0,50). *signifikant ved $p < .05$; **signifikant ved $p < .01$.

Regresjonsanalyse for Demografiske Variabler, Utviklingsressurser og Fyll

Det er benyttet logistisk regresjonsanalyse for variabelen *fyll*, da variabelen er binær. Modellen i tabell 5 viser en signifikant sammenheng mellom *kjønn* og *fyll*, som betyr at jenter drikker mer enn gutter (odds ratio = 1.786; 95% CI = 1.073, 2.973). *Alder* viser også en positiv sammenheng med *fyll* (odds ratio = 2.185; 95% CI = 1.665, 2.866) som indikerer at jo eldre man er jo mer drikker man. Modellen viser også at *mors utdanningsnivå* har en positiv assosiasjon til *fyll* (odds ratio = 2.998; 95% CI = 1.325, 6.783). For utviklingsressurser viser den interne utviklingsressursen *positive verdier* en negativ assosiasjon til *fyll* (odds ratio = 0.720; 95% CI = 0.597, 0.868). Denne signifikante sammenhengen ser vi også i korrelasjonsanalysen. Den eksterne utviklingsressursen, *myndiggjøring*, viser en positiv assosiasjon til *fyll* (odds ratio = 1.395; 95% CI = 1.044, 1.864). Det samme gjelder den eksterne utviklingsressursen *konstruktiv bruk av tid* som varierer positivt med *fyll* (odds ratio = 1.396; 95% CI = 1.068, 1.823). Disse assosiasjonene finner vi ikke i korrelasjonsanalysen, og vi må derfor anta at dette skyldes en supression effect. Supression effect gjelder når retningen for en assosiasjon mellom to variabler er reservert etter at en tredje variabel er introdusert. Vanligvis gjelder det når de to uavhengige variablene korrelerer høyt. I resultatet korrelerer noen av utviklingsressursene ganske høyt med hverandre, men ikke høyere enn 0.80 som er det mest typiske «cut off» i multikolinearitetsstest (Vatcheva, Kee & McCormick, 2016)

De interne utviklingsressursene *forpliktelse til læring* og den eksterne utviklingsressursen *grenser og forventninger* er signifikant negativt korrelert med *fyll* i korrelasjonen, men denne assosiasjonen forsvinner i regresjonen. Dette indikerer at det er andre faktorer som kan være årsaken til korrelasjonen

Regresjonsanalyse for Demografiske Variabler, Utviklingsressurser og Vold

I denne analysen er det benyttet lineær regresjon fordi variablene varierer på en kontinuerlig skala. Modell 1, Tabell 6, forklarer hvor mye de demografiske variablene *kjønn*, *alder*, *foreldrenes utdanningsnivå* påvirker *vold*. Modell 2 viser hvor mye de demografiske variablene sammen med utviklingsressursene påvirker *vold*. Variablene i modell 1 forklarer 2,1% av variansen i *vold* ($R^2 = .021$). Etter tilførelse av utviklingsressurser i modell 2 forklarer de 12,1% av variansen av *vold* ($R^2 = .121$). Utviklingsressursene forklarer altså 10% av variansen alene. Resultatene fra variansanalysen (ANOVA) viser et signifikant forhold mellom utviklingsressurser og *vold* blant unge $F(12, 452) = 5.205, p = .000$.

Den interne utviklingsressursen *sosial kompetanse* ($b = -.056$) og de eksterne utviklingsressursene *støtte* ($b = -.046$) og *grenser og forventninger* ($b = .042$) viser signifikante negative assosiasjoner med *vold* i regresjonsanalysen (ved $p < .05$), som vi også kan se i korrelasjonsanalysen. Videre viser analysen at den interne utviklingsressursen *forpliktelse til læring* ($b = .033$) og den eksterne utviklingsressursen *konstruktiv bruk av tid* ($b = .046$) har en signifikant positiv assosiasjon med *vold* (ved $p < .05$). Denne assosiasjonen finner vi ikke i korrelasjonen, og det må derfor antas at dette skyldes en supression effect.

De interne utviklingsressursene *positive verdier* og *positiv identitet*, samt den eksterne utviklingsressursen *myndiggjøring* viser en signifikant negativ korrelasjon med *vold* i korrelasjonsanalysen, men mister signifikans i regresjonsanalysen. Dette indikerer at det kan være andre faktorer som spiller inn i korrelasjonen.

Regresjonsanalyse for Demografiske Variabler, Utviklingsressurser og Lovbrudd

I denne analysen er det benyttet lineær regresjon fordi variablene varierer på en kontinuerlig skala. Modell 1, Tabell 7, forklarer hvor mye av de demografiske variablene *kjønn*, *alder* og *foreldrenes utdanningsnivå* forklarer *lovbrudd*. Modell 2 viser hvor mye de demografiske variablene sammen med utviklingsressursene påvirker *lovbrudd*. Variablene i

modell 1 forklarer 1,1% av variansen i *lovbrudd* ($R^2 = .011$). Etter tilførelse av utviklingsressurser i modell 2 forklarer de 8,1% av variansen av *lovbrudd* ($R^2 = .081$). Utviklingsressurser forklarer altså 7% av variansen alene. Resultatene fra variansanalysen (ANOVA) viser et signifikant forhold mellom utviklingsressurser og *lovbrudd* $F(12, 452) = 3.316, p = .000$.

Den eksterne utviklingsressursen *konstruktiv bruk av tid* ($b = .055$) viser en positiv assosiasjon til *lovbrudd* i regresjonsanalysen, som vi også finner i korrelasjonsanalysen. Den interne utviklingsressursen *sosial kompetanse* viser en signifikant negativ korrelasjon med *lovbrudd* i korrelasjonen. Denne signifikansen forsvinner i regresjonen ($b = -.023, p = .099$). Resultatet er likevel interessant, da det indikerer en assosiasjon.

De interne utviklingsressursene *forpliktelse til læring* og *positiv identitet*, samt de eksterne utviklingsressursene *støtte*, *myndiggjøring* og *grenser og forventninger* viser en signifikant negativ korrelasjon med *lovbrudd* i korrelasjonsanalysen, men mister signifikans i regresjonsanalysen. Dette indikerer at det kan være andre faktorer som spiller inn i korrelasjonen.

Tabell 5

Logistisk regresjonsanalyse av Demografiske variabler og fyll

Modell		95% Konfidensintervall for Exp (B)					
		<i>B</i>	<i>Standardfeil</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp (B)</i>	<i>Nedre grense</i>	<i>Øvre grense</i>
1	Kjønn	.580	.260	.026	1.786	1.073	2.973
	Alder	.781	.139	.000	2.185	1.665	2.866
	Fars utdanningsnivå	-.216	.341	.526	.805	.413	1.572
	Mors utdanningsnivå	1.098	.47	.008	2.998	1.325	6.783
	Forpliktelse til læring	-.059	.093	.528	.943	.786	1.131
	Positive verdier	-.328	.095	.001	.720	.597	.868
	Sosial kompetanse	.014	.111	.897	1.015	.815	1.262
	Positiv identitet	-.053	.101	.600	.949	.779	1.115
	Støtte	-.102	.094	.276	.903	.751	1.085
	Myndiggjøring	.333	.148	.024	1.395	1.044	1.864
	Grenser og forventinger	-.106	.091	.245	.900	.753	1.075
	Konstruktiv bruk av tid	.333	.136	.014	1.396	1.068	1.823

Note: Avhengig variabel: Fyll

Tabell 6

Lineær regresjonsanalyse for Demografiske variabler og vold

Modell		Ustandardiserte Koeffisienter		Standardiserte Koeffisienter		
		<i>B</i>	<i>Standardfeil</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	<i>Sig</i>
1	(Konstant)	.806	.434		1.856	.064
	Kjønn	-.119	.044	-.124	-2.697	.007
	Alder	-.028	.025	-.052	-1.118	.264
	Fars utdanningsnivå	-.071	.065	-.054	-1.097	.273
	Mors utdanningsnivå	.044	.065	.033	.672	.502
2	(Konstant)	1.245	.442		2.818	.005
	Kjønn	-.078	.045	-.082	-1.718	.086
	Alder	-.036	.025	-.067	-1.448	.148
	Fars utdanningsnivå	-.064	.062	-.048	-1.020	.308
	Mors utdanningsnivå	.089	.063	.067	1.398	.163
	Forpliktelse til læring	.033	.016	.122	2.064	.040
	Positive verdier	.025	.017	.086	1.421	.156
	Sosial kompetanse	-.056	.020	-.190	-2.868	.004
	Positiv identitet	-.020	.018	-.061	-1.072	.284
	Støtte	-.046	.017	-.170	-2.812	.005
	Myndiggjøring	.017	.024	.044	.688	.492
	Grenser og forventninger	-.042	.017	-.166	-,510	.012
	Konstruktiv bruk av tid	.046	.023	.097	2.034	.043

Note: Avhengig variabel: Vold

Tabell 7

Lineær regresjonsanalyse for Demografiske variabler og Lovbrudd

Modell		Ustandardiserte Koeffisienter		Standardiserte Koeffisienter		Sig.
		<i>B</i>	<i>Standardfeil</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	
1	(Konstant)	.599	.302		1.987	.048
	Kjønn	-.020	.031	-.031	-.664	.507
	Alder	-.031	.017	-.086	-1.822	.069
	Fars utdanningsnivå	.004	.045	.005	.092	.927
	Mors utdanningsnivå	.033	.045	.036	.733	.464
2	(Konstant)	.785	.312		2.514	.012
	Kjønn	.006	.032	.010	.198	.843
	Alder	-.030	.017	-.082	-1.723	.086
	Fars utdanningsnivå	.017	.044	.018	.380	.704
	Mors utdanningsnivå	.044	.045	.048	.985	.325
	Forpliktelse til læring	.001	.011	.005	.090	.928
	Positive verdier	.013	.012	.068	1.090	.276
	Sosial kompetanse	-.023	.014	-.112	-1.655	.099
	Positiv identitet	-.001	.013	-.003	-.047	.963
	Støtte	-.017	.012	-.090	-1.448	.148
	Myndiggjøring	-.020	.017	-.077	-1.164	.245
	Grenser og forventninger	-.018	.012	-.105	-1.560	.119
	Konstruktiv bruk av tid	.055	.016	.166	3.418	.001

Note: Avhengig variabel: Lovbrudd

Diskusjon

Generelle Funn

I denne oppgaven er PYD-rammeverket, med Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell, og tidligere forskning brukt for å undersøke hypotesen: Ungdom med flere utviklingsressurser vil delta i mindre risikoatferd. Resultatene, ved bruk av regresjonsanalyse, indikerer at hypotesen bekreftes, men at dette ikke gjelder for alle utviklingsressursene. Det indikeres at et høyere antall utviklingsressurser ved flere tilfeller fører til mindre risikoatferd, men det er også funnet kontraindikasjoner.

I korrelasjonen ble det vist at de interne utviklingsressursene *positive verdier* og *forpliktelse til læring* korrelerte negativt med deltakelse i risikoatferden *fyll*.

Regresjonsanalysen viste at sammenhengen som ble påvist i korrelasjonsanalysen forble signifikant for den interne utviklingsressursen *positive verdier* og risikoatferden *fyll*. Videre ble det funnet en negativ korrelasjon mellom den eksterne utviklingsressursen *grenser og forventninger* og risikoatferden *fyll*. Denne korrelasjonen forble imidlertid ikke signifikant i regresjonen.

De interne utviklingsressursene *positive verdier*, *sosial kompetanse* og *positiv identitet* korrelerte negativt med deltakelse i risikoatferden *vold*. For den interne utviklingsressursen *sosial kompetanse* og risikoatferden *vold* forble det en signifikant negativ assosiasjon i regresjonen. For de eksterne utviklingsressursene *grenser og forventninger*, *støtte* og *myndiggjøring* ble det funnet en signifikant negativ korrelasjon med risikoatferden *vold*. Denne signifikansen forble signifikant for *grenser og forventninger* og *støtte* i regresjonsanalysen.

De interne utviklingsressursene *forpliktelse til læring*, *sosial kompetanse* og *positiv identitet* korrelerte negativt med risikoatferden *lovbrudd* i korrelasjonsanalysen.

Signifikansen for alle tre variablene forsvinner i regresjonsanalysen, men det indikeres en negativ sammenheng mellom den interne utviklingsressursen *sosial kompetanse* og risikoatferden *lovbrudd*, med et signifikansnivå på .099. For den eksterne utviklingsressursen *grenser og forventninger* vises en signifikant negativ korrelasjon med variabelen *lovbrudd* i korrelasjonen. I regresjonen blir ikke denne sammenhengen funnet. Det ble imidlertid funnet en signifikant positiv korrelasjon mellom *konstruktiv bruk av tid* og ungdommenes deltakelse i *lovbrudd* i korrelasjonsanalysen. I regresjonsanalysen forble denne assosiasjonen signifikant.

Disse resultatene viser altså hvilke interne og eksterne utviklingsressurser som er med på å predikere utfallet i de ulike risikoatferdene, og i hvilken retning. De utviklingsressursene som i korrelasjonen ga en assosiasjon, men som ikke ble vist signifikante i regresjonen antas å kunne forklares av tredjevariablers innvirkning på korrelasjonen.

Regresjonsanalysen, ved ANOVA, viste videre at 2,1% av variansen i *vold* ble forklart av demografiske variabler. Sett under ett forklarte variablene 12,1% av variansen i *vold*. Dette indikerer at det er mange andre variabler som påvirker hvor mye ungdom rapporterer å delta i *vold*, da utviklingsressursene kun forklarer 10% av *vold*. De demografiske variablene forklarer 1,1% av variansen i *lovbrudd*. Alle variablene samlet forklarer 8,1% av variansen i *lovbrudd*. Dette indikerer at det er mange andre variabler som også påvirker ungdoms deltakelse i *lovbrudd*, da utviklingsressursene kun forklarer 7% av variansen i *lovbrudd*.

Resultatene fra korrelasjonsanalysen viste en signifikant korrelasjon mellom *kjønn* og de interne utviklingsressursene. Jenter rapporterer de interne utviklingsressursene *forpliktelse til læring, positive verdier* og *sosial kompetanse* og de eksterne utviklingsressursene *støtte og grenser og forventninger* oftere enn gutter. Gutter rapporterer den interne utviklingsressursen *positiv identitet* oftere enn jenter. Det ble også funnet en signifikant negativ korrelasjon for den eksterne utviklingsressursen *positive verdier*, og de eksterne utviklingsressursene *støtte, grenser og forventninger*, og *konstruktiv bruk av tid*. Dette indikerer at utviklingsressursene

minker med stigende alder. Det ble ikke funnet noen korrelasjon mellom *fars utdanningsnivå* og utviklingsressurser, men *mors utdanningsnivå* viste en signifikant positiv korrelasjon med den eksterne utviklingsressursen *støtte*, og indikerer at ungdom opplever mer støtte der mor har høyere utdanningsnivå.

Videre viste korrelasjonen en signifikant korrelasjon mellom *alder* og *fyll*, som indikerer at eldre drikker mer enn yngre. Det er også rapportert en negativ korrelasjon mellom *kjønn* og *vold*, som indikerer at gutter deltar i flere voldshandlinger enn jenter. *Alder* korrelerte også negativt med *lovbrudd* og indikerer at yngre deltar i flere lovbrudd enn eldre ungdom gjør.

Utviklingsressurser og Risikoatferden Fyll

Samlet viser ikke nåværende studie at det generelt sett er en signifikant negativ assosiasjon mellom flere utviklingsressurser og mindre deltakelse i risikoatferden *fyll*. Nåværende studie har kun funnet en sammenheng mellom den interne utviklingsressursen *positiv identitet* og risikoatferden *fyll*.

Dette funnet samsvarer delvis med resultatene funnet av Chatterjee et al. (2018). Positiv identitet ble i deres studie vist å virke dempende på bruk av alkohol og marihuana for ungdom i krevende livssituasjoner. Samme studie fant også en negativ assosiasjon mellom sosial kompetanse og bruk av alkohol og marihuana, noe vi ikke fant i vår analyse. Liknende fant Ferreira et al. (2012) i sin studie en negativ korrelasjon mellom sosial- og emosjonell kompetanse og rusmisbruk.

Likevel skiller vår studie seg fra andre studier som viser en signifikant assosiasjon mellom alkoholbruk og andre utviklingsressurser, da vår studie ikke finner denne assosiasjonen. Leffert et al. (1998) fant i sin studie at positiv jevnalder-påvirkning og tilbakeholdenhet var de to viktigste predikatorene for lavere rapportering av alkohol og rusmisbruk. Den samme tendensen ble funnet i studien til Benson et al. (2004) som viste at

flere utviklingsressurser generelt sett virket forebyggende på ATOD, men at grenser og forventninger var den kategorien som viste sterkest beskyttende effekt mot ATOD.

En mulig hypotese for hvorfor vår studie ikke finner flere utviklingsressurser som signifikant dempende på ungdoms tendens til å drikke seg fulle er at høyt alkoholkonsum ikke anses som atypisk, eller antisosialt i norsk kontekst. Dette vil også påvirke hvorvidt respondentene ser på eget alkoholkonsum som risikoatferd. Som nevnt innledningsvis, er alkohol en veletablert del av norsk høytidskultur. Det å drikke seg full sammen med venner eller i større sosiale lag er i Norge ansett som sosialt akseptert, og det er heller ansett som unormalt å avstå fra alkohol i slike sammenhenger. Det er også vanligere i norsk kontekst at man drikker mer når man først drikker, uten at dette anses som problematisk alkoholbruk. Dette kan være med på å sørge for at utviklingsressursene ikke virker forebyggende på denne formen for risikoatferd. Ungdom med mange utviklingsressurser ser ikke nødvendigvis på alkoholkonsum som risikofyllt, og vil derfor ikke avstå fra denne atferden.

Studien fant en signifikant sammenheng mellom økende alder og høyere inntak av alkohol. Det kan være mange årsaker til dette, men en antakelse er at sosiale sammenkomster som inkluderer alkohol viser seg å øke med alder, og alkohol blir en mer normal del av det å komme sammen med jevnaldrende. Samtidig tenkes det at lovverket regulerer hvor tidlig unge begynner å drikke. Det antas at det norske lovverket har en god regulerende effekt, da det observeres at lavere aldersgrense fører til tidligere debut. I Danmark er aldersgrensen for kjøp av alkoholholdig drikke med volumprosent på 1,2-16,5 16 år, og for alkoholholdig drikke med volumprosent 16,5 og høyere er aldersgrensen 18 år (Sundheds- og Ældreutvalget, 2017). Aldersgrensen for kjøp av alkohol i Norge er på 18 år for drikke under 22 volumprosent og 20 år for drikke over 22 volumprosent (Alkoholoven, 2018 §1-5). Som tidligere nevnt er det vanskelig å anslå debutalderen for alkohol i Norge, men resultater fra SIRUS undersøkelsen viste at tre-fire prosent av norsk ungdom i begynnelsen av tenårene

rapporterte at de hadde vært fulle (Bakken, 2019). Tall fra rapporten «Unge alkoholvaner i Danmark 2017» viser at 52% av danske 13-15 åringer oppgir at de har vært fulle (Christensen, Behrens, Hansen & Zachariasen, 2018).

Utviklingsressurser og Risikoatferden Vold

Nåværende studie indikerer at ungdom som rapporterer å inneha flere utviklingsressurser også rapporterer mindre voldelig atferd. Studien har vist en signifikant negativ assosiasjon mellom den interne utviklingsressursen *sosial kompetanse*, de eksterne utviklingsressursene *støtte* og *grenser og forventninger* og risikoatferden *vold*. Basert på disse resultatene kan det se ut som om ressurser på mikro- og mesosystem-nivå virker spesielt viktig for å forebygge at ungdom deltar i voldelig atferd. Dette kan indikere at utviklingsressursene i økologien utenfor individet får en viktig forebyggende rolle i ungdomstiden. Blant annet vil foreldremonitorering, og lover og regler satt av samfunnet antas å virke forebyggende for risikoatferd hos ungdom. Dette samsvarer med studier på ungdom og relasjoner til familie og jevnaldergrupper. Fosco et al. (2012) fant i sin studie på familierelasjoner, foreldremonitorering og problematferd at gode familiebånd og foreldremonitorering beskytter mot rusmisbruk og antisosial atferd. Leffert et al. (1998) fant i sin studie at positiv jevnalder-påvirkning var den viktigste faktoren for lavere rapportering av antisosial og voldelig atferd.

Vår studie fant få assosiasjoner mellom interne utviklingsressurser og *vold*. Denne assosiasjonen er derimot funnet i andre studier. Eksempelvis fant Garandau et al. (2011) i sin studie en negativ signifikant korrelasjon mellom utviklingsressursen positive verdier og unges engasjement i vold, som betyr at unge som rapporterte å inneha positive ressurser begikk mindre vold sammenlignet med unge som viste fravær av denne ressursen. Pellant (2009) fant i sin studie en negativ signifikant korrelasjon mellom utviklingsressursen positive verdier og unges engasjement i vold, som betyr at unge som rapporterte å inneha positive ressurser

begikk mindre vold sammenlignet med unge som viste fravær av denne ressursen. Pellant (2009) fant også en betydelig negativ sammenheng mellom positive verdier og antisosial atferd og vold.

At resultatene fra vår studie indikerer at eksterne utviklingsressurser er signifikant negativt assosiert med deltakelse i *vold* kan ses i sammenheng med antakelsene i «the Dual System Model». Etersom det sosioemosjonelle systemet antas å være utviklet før det kognitive kontrollsystemet, vil mange ungdommer kunne ha vanskelig for å stoppe potensielle impulser på egenhånd. Det kan, som resultatene fra studien indikerer, se ut som om eksterne grenser, sosiale normer og monitorering fra ansvarlige voksne vil være viktig for at ungdom ikke skal handle på disse impulsene. Dette understrekes igjen ved den signifikante beskyttende faktoren ved de interne utviklingsressursene som inngår i *sosial kompetanse*. Denne kategorien består blant annet av kulturell kompetanse, motstandsferdigheter og interpersonlig kompetanse, som gjør ungdommen i stand til å ta valg basert på hva de anser som riktig også for det samfunnet de er en del av, og hvilken kostnad det vil ha å bryte disse sosiale normene, lovene og grensene.

Utviklingsressurser og Risikoatferden Lovbrudd.

Nåværende studie finner ikke en generell sammenheng mellom flere utviklingsressurser og mindre deltakelse i *lovbrudd*. Det ble funnet en indikasjon mellom *sosial kompetanse* og *lovbrudd* i regresjonsanalysen ($p = .099$). Men assosiasjonen er altså ikke signifikant ved $p < .05$. Det blir derimot funnet en signifikant positiv assosiasjon mellom den eksterne utviklingsressursen *konstruktiv bruk av tid* og risikoatferden *lovbrudd*. Dette motstrider studiens hypotese om en negativ korrelasjon mellom utviklingsressurser og deltakelse i risikoatferd. Resultatene skiller seg likevel ikke stort fra tidligere studier. Gottfredson, Gerstenblith, Soulé, Womer og Lu (2004) undersøkte effekten av deltakelse i etter skoletid program på ungdoms deltakelse i lovbrytende atferd i Maryland i perioden

1999-2000. I denne studien fant de at for eldre studenter (6.-8. klasse) er deltakelse i konvensjonelle aktiviteter positivt relatert til lovbrytende atferd.

Taheri og Welsh (2016) fant gjennom systematisk review og meta-analyse at etter skoletid programmer viste varierende, men ikke signifikant, forebyggende effekt på lovbrudd hos unge. I likhet med dette fant Spruit, van Vugt, van der Put og van der Stouwe (2016) i sin meta-analytiske review studie at det ikke rapporteres om noen signifikant negativ assosiasjon mellom deltakelse i sport og ungdomskriminalitet.

Tidligere forskning har indikert at deltakelse i risikoatferd kan påvirkes av deltakelse i negative jevnaldergrupper. Selv om deltakelse aktiviteter, som idrettsklubber, fritidsklubber, religiøse menigheter o.l. anses som konstruktivt, kan dette også være arenaer der ungdom kommer sammen, og grupper dannes og vedlikeholdes. Det er vanskelig å kontrollere hvilke andre jevnaldrende man møter på disse arenaene, og det er ikke gitt at grupper som dannes er positive jevnaldergrupper. Disse gruppene er heller ikke alltid ledet og monitorert av ansvarlige voksne. Ungdommene er også ofte overlatt til seg selv både på veien til og på veien fra disse aktivitetene. Antakelsene i «the Dual System Model» kan igjen legges til grunn for denne hypotesen. Ungdom søker spenning, som ofte kan oppnås gjennom mindre lovovertridelser, og dersom det ikke er voksne eller andre eksterne grensesettere til stede, kan dette føre til at ungdommene handler på disse impulsene uten å ha kontrollsystemet til å tenke over konsekvensene.

Selv om indikasjonen på en sammenheng mellom *sosial kompetanse* og *lovbrudd* ikke er signifikant, er dette funnet såpass nærme signifikansnivå at det kan ses på som interessant. Det gir en mulig indikasjon på at lover og regler kan være med på å monitorere ungdommers deltakelse i lovovertridelser. Som for *vold* indikerer ressursene innenfor *sosial kompetanse* at ungdommene er bevisste på reglene og normene i samfunnet, og at de navigerer etter disse for å ikke risikere å havne utenfor fellesskapet.

Begrensninger Ved Studien og Videre anbefalinger

I litteraturgjennomgangen er det presentert store mengder artikler og studier som viser til en negativ korrelasjon mellom utviklingsressurser og risikoatferd. Denne studien har ikke klart å gjenskape disse resultatene for alle utviklingsressursene. Hypotesen om at flere utviklingsressurser fører til mindre risikoatferd er altså kun bekreftet for noen av utviklingsressursene. Dette kan skyldes at assosiasjonen faktisk ikke er til stede for de resterende utviklingsressursene, men det kan også skyldes svakheter og begrensninger ved studien. Studien har kun tatt for seg noen av risikoatferdene som er inkludert i spørreundersøkelsen.

En begrensning er at studien vår kun baseres på tre risikoatferder: *fyll*, *vold* og *lovbrudd*. Dersom oppgaven hadde tatt for seg flere aktuelle risikofaktorer, kunne dette kanskje ha gitt et mer helhetlig inntrykk av forholdet mellom utviklingsressurser og risikoatferd. Videre er antall spørsmål innenfor hvert tema noe begrenset. Eksempelvis er det kun spørsmålet «Har du vært full en eller flere ganger de siste 30 dagene?» som er benyttet for risikoatferden *fyll*. Videre er det kun spørsmålene «Har du slått noen en eller flere ganger de siste 12 månedene?», «Har du skadet noen fysisk en eller flere ganger de siste 12 månedene?» og «Har du vært med på gruppeslagsmål en eller flere ganger de siste 12 månedene?» som omhandler *vold*, og «Har du vært med på butikktveri en eller flere ganger de siste 12 månedene?» og «Har du gjort hærverk en eller flere ganger de siste 12 månedene?» som omhandler *lovbrudd*.

En annen mulig begrensning ved vår studie er spørsmålet om risikoatferden *fyll*. Det kan tenkes at spørsmålet «Har du vært full en eller flere ganger de siste 30 dagene?» ikke anses som risikoatferd i samfunnet og heller ikke av respondentene, og derfor viser få negative sammenhenger med utviklingsressurser.

Videre er denne studien basert på selvrapporing, noe som kan være både en begrensning og en styrke ved studien. Risikoatferdene vi er ute etter er ansett som antisosial atferd, og går i større eller mindre grad mot sosiale normer og juridisk lovverk. Dette kan føre til at resultatene for disse spørsmålene er preget av sosial ønskverdighet. Samtidig gir anonym selvrapporing respondentene mulighet til å svare ærlig, uten at de opplever at det kan få konsekvenser.

Til tross for at Norge, som USA, er et vestlig land, og at de to landene er relativt like kulturelt sett, er en begrensning ved studien at spørreskjemaet er utviklet med hovedfokus på amerikanere. «the Diversity Hypothesis» sier at utviklingsressurser skal ha relativt lik påvirkning uavhengig av etnisitet, geografi, sosioøkonomiske forskjeller osv, og til tross for at det foreligger bevis for dette, finnes det også variasjoner på tvers av kulturer. Spørreskjemaet (DAP) er eksempelvis testet i fem land: Albania, Bangladesh, Japan, Libanon og Filipinene, for å fastslå hvor godt DAP fungerer i forskjellige kulturer (Scales, 2011). De fleste DAP-skalaene hadde akseptable intern-konsistens reliabilitet (internal consistency reliabilities), og noen hadde også akseptable test-retest reliabilitet (stability reliabilities) i disse internutvalgene. Resultatene av testingen viser at DAP kan bli tilpasset og benyttet til å se på positiv ungdomsutvikling i andre kulturelle omgivelser (Scales, 2011). Til tross for at dette er et godt utgangspunkt, er eksempelvis ingen skandinaviske land testet, noe som tilsier at mer testing er nødvendig for å kunne si at DAP er pålitelig i internasjonale studier. *Konstruktiv bruk av tid* hadde lav reliabilitet, med en cronbachs alpha på .44, som kan bety at *konstruktiv bruk av tid* blant norsk ungdom ikke ble godt fanget opp av DAP spørsmålene i denne studien.

Videre bør undersøkelsen gjennomføres med andre utvalg. Det er lett å se at studien kunne vært gjennomført med et mer representativt utvalg. Blant annet kunne et større utvalg, et utvalg med en større spredning enn Hordaland fylke og et utvalg som tar for seg et større

aldersspenn enn utelukkende elever fra videregående skoler gi et mer representativt perspektiv på sammenhengen mellom utviklingsressurser og risikoatferd blant norske ungdommer.

Implikasjoner av Funnene

Implikasjoner for forskning. Til tross for de ovennevnte begrensingene ved studien belyser oppgaven viktige funn i videre forskning på feltet. Studien indikerer at både interne og eksterne utviklingsressurser påvirker unges utvikling, noe som kan være svært viktig i utvikling og implementering av programmer som sikter på å forebygge risikoatferd blant unge. Videre viser undersøkelsen at utviklingsressurser og deres påvirkning på ungdommer kan variere på tvers av land og kulturer. Dette indikerer et behov for å undersøke hvilke utviklingsressurser som har en positiv effekt på forebygging av risikoatferd. Samlet tenkes det at den nåværende studien har gitt en god ramme for å fortsette forskning som sikter på å undersøke sammenhengen mellom utviklingsressurser og fremmelse av positive livsutfall, og derav redusert forekomst av risikoatferd i Norge og andre skandinaviske land på grunn av dens nytteverdi i utvikling av forebyggingsprogrammer.

I denne studien er det kun foretatt undersøkelse av sammenhengen mellom fysisk vold og utviklingsressurser. Det vil være hensiktsmessig for fremtidige studier å se på andre former for vold, som spesielt digital og psykisk vold. Med fremveksten av sosiale medier og kontinuerlig tilgang til internett kan det tenkes at mye av den volden ungdom utøver, og opplever, finner sted på disse plattformene. Det er også en kjent utfordring at unge utsettes for, og utøver mobbing uten fysisk vold. Ved å inkludere utfrysning, skjellsord o.l. vil man kunne undersøke et bredere bilde av sammenhengen mellom utviklingsressurser og vold.

Den lave cronbachs alpha for *konstruktiv bruk av tid* indikerer at spørsmålene i DAP ikke fanger opp denne ressursen hos norske ungdommer. DAP er utviklet i USA, der blant annet religion, og tilhørighet til en menighet står sterkt. Denne tilhørigheten har ikke samme posisjon i et sekularisert land som Norge. Dette uttrykker et behov for å revidere DAP slik at

spørsmålene som skal kartlegge ressursen tilpasses ulike kulturer, og fanger opp de faktiske aktivitetene som i kulturen betraktes som konstruktive.

Implikasjoner for politikk. Videre legger studien et viktig grunnlag for politikk.

Resultatene viser sammenheng mellom enkelte utviklingsressurser og risikoatferd, som det er viktig å merke seg. Risikoatferd kan være en stor økonomisk og sosial belastning for samfunnet, og det vil være av politisk interesse å redusere forekomsten av risikoatferd blant ungdom, for bedre livsutfall for ungdommene og for samfunnsøkonomisk gevinst. Det vil være politisk og sosialt nyttig å utarbeide og finansiere gode ungdomsprogrammer og fokusere på å utvikle ungdommer som de ressursene de har potensiale til å være, ettersom dette samtidig kan redusere ungdommenes deltakelse i skadelig risikoatferd.

Praktiske implikasjoner. Resultatene indikerer at ungdom har behov for ekstern monitorering, gode forbilder, og at de i mindre grad bør være overlatt til seg selv. Dette gir en indikasjon på at gode fritidstilbud med positive voksne rollemodeller til stede kan være fordelaktig for ungdom. Flere sosiale arenaer der ungdom kan møtes, og der voksne er til stede, med vekt på ressursbyggende aktiviteter kan være nyttig for forebygging av risikoatferd.

Holdningskampanjer rettet mot alkohol kan også være et fordelaktig forebyggende tiltak. Det kan være nyttig å spre informasjon til ungdom om skadeeffektene av alkohol, med mål om å gjøre alkohol til en mindre viktig del av sosiale sammenkomster.

Holdningskampanjer rettet mot voksne, og deres påvirkning på ungdoms alkoholvaner kan også være et positivt forebyggende tiltak. Det kan være nyttig med tiltak på skole, i studentmiljøer og i nærmiljøet som legger til rette for rusfrie arrangementer.

Konklusjon

Ungdomstiden er en svært viktig periode for individets utvikling, og dette har ikke gått upåaktet hen blant forskere. Den økte interessen for ungdom skyldes at store deler av

grunnlaget for det videre livsløpet legges her. Positiv Ungdomsutvikling og Utviklingsressurs-rammeverket har vist seg å være viktig for å kunne forstå ungdomstiden og opererer som et verktøy for å forstå og tilrettelegge for at unge kan utvikle seg til å bli modne voksne med gode ressurser og således engasjere seg mindre i risikoatferd.

Hovedvekten av forskningen gjort ved hjelp av DAF er gjennomført i USA, og det er derfor av stor interesse å gjennomføre lignende studier for å undersøke om sammenhengen mellom utviklingsressurser og risikoatferd eksisterer også i Norge. Slike studier kan være en viktig bidragsyter for å initiere og veilede programmer som fokuserer på forebygging av risikoatferd ved hjelp av utviklingsressurser. sammenhengen mellom utviklingsressurser og risikoatferd, og er bygget opp rundt en hypotese om at utviklingsressurser virker forebyggende på risikoatferd.

Studien fant en sammenheng mellom noen utviklingsressurser og risikoatferd. Det ble funnet at *konstruktiv bruk av tid* er positivt assosiert med *lovbrudd*, og indikerer at mer *konstruktiv tidsbruk* fører til flere lovovertridelser. Alkohol er også mer akseptert i norsk kultur enn andre sørligere land, og virker ikke å anses som en risikoatferd blant norsk ungdom. Det vil videre være nyttig og interessant å undersøke disse resultatene nærmere, og spesielt effekten av fritidsaktiviteter med og uten monitorering fra voksne. Ressursbyggende programmer bør utvikles, og effekten av disse bør undersøkes i longitudinelle, nasjonale studier. Risikoatferd er en personlig og samfunnsmessig risiko, som kan koste samfunnet dyrt dersom det ikke modifiseres. Det er derfor viktig å fokusere på sunn og ressursfremmende utvikling, slik at ungdommene kan ta gode valg, og bidra positivt i samfunnet både nå og i fremtiden. Samfunnet bør legge til rette for å kunne dra nytte av ungdommers nysgjerrighet og spenningsøken gjennom gode ungdomsprogrammer som ser på ungdom som potensielle ressurser, heller enn å bruke tid og penger på å begrense ungdom og behandle dem som potensielle problemer.

Referanser

Alkoholoven. (2018). Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (LOV-1989-06-02-27)

Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27?q=alkoholoven>

Amoateng, A. Y., Barber, B. K. & Erickson, L. D. (2006). Family predictors of adolescent substance use. *Journal of Child & Adolescent Mental Health*, 18(1), 7-15.

<https://doi.org/10.2989/17280580609486612>

Amoateng, A. Y. & Kalule-Sabiti, I. (2013). Social structure and sexual behavior of black african adolescents in the North-West Province, South Africa. *South African Review of Sociology*, 44(1), 131-157. <https://doi.org/10.1080/21528586.2013.784453>

Arim, R. G., Marshall, S. K. & Shapka, J. D. (2010). A domain-specific approach to adolescent reporting of parental control. *Journal of Adolescence*, 33(3), 355-366.

<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.10.001>

Aspy, C. B., Oman, R., Vesely, S. K. & Mcleroy, K. (2004). Adolescent violence: The protective effects of youth assets. *Journal of Counseling and Development*, 82(3), 268-276. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2004.tb00310.x>

Aven, T. (2019). Risiko. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/risiko>

Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo* (NOVA Rapport 6/18). Oslo: NOVA. Hentet fra

<http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ung-i-Oslo-2018>

Bakken, A. (2019). *Ungdata. Nasjonale resultater 2019* (NOVA Rapport 9/19). Oslo: NOVA.

Hentet fra <https://fagarkivet.oslomet.no/en/item/asset/dspace:15946/Ungdata-2019-Nettversjon.pdf>

Balocchini, E., Chiamenti, G. & Lamborghini, A. (2013). Adolescents: Which risks for their life and health? *Journal of Preventive Medicine and Hygiene*, 54(4), 191-194. Hentet fra

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4718319/>

- Balogh, K. N., Mayes, L. C. & Potenza, M. N. (2013). Risk-taking and decision-making in youth: Relationships to addiction vulnerability. *Journal of Behavioral Addictions*, 2(1), 1-9. <https://doi.org/10.1556/JBA.2.2013.1.1>
- Baltes, P. B. (1987). Theoretical propositions of life-span developmental psychology: On the dynamics between growth and decline. *Developmental Psychology*, 23(5), 611-626. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.23.5.611>
- Bandura, A. (2011). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 1-26. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1>
- Barrera, M., Biglan, A., Ary, D. & Li, F. (2001). Replication of a problem behavior model with american indian, hispanic, and caucasian youth. *The Journal of Early Adolescence*, 21(2), 133-157. <https://doi.org/10.1177/0272431601021002001>
- Baumrind, D. (1987). A developmental perspective on adolescent risk taking in contemporary America. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1987(37), 93-125. <https://doi.org/10.1002/cd.23219873706>
- Benard, B. (2004). *Resiliency: What we have learned*. San Francisco, US: WestEd. Hentet fra https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=yFXgGKTfHncC&oi=fnd&pg=PP1&ots=vHfjiiAJBh&sig=Qf1KpOPMsY9RJP4dJ6qSKel7fVw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Benson, P. L. (1990). *The troubled journey: A portrait of 6th-12th grade youth*. Hentet fra <http://pub.search-institute.org/file/archive/1990-Benson-Troubled-Journey.pdf>
- Benson, P. L. (2002). Adolescent development in social and community context: A program of research. *New Directions for Youth Development*, 2002(95), 123-147. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/yd.19>
- Benson, P. L. (2003). Developmental assets and asset building communities: Conceptual and empirical foundations. I R. M. Lerner & P. L. Benson (Red.), *Developmental assets*

- and asset-building communities: Implications for research, policy, and practice* (bd. 2003, s. 19-43). Norwell, MA: Kluwer Academic. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-0091-9_2
- Benson, P. L. (2007). Developmental asses: An overview of the theory, research and practice. I R. K. Silbereisen & R. M. Lerner (Red.), *Approaches to positive youth development* (s. 33-58). London: SAGE Publications. <http://dx.doi.org/10.4135/9781446213803>
- Benson, P. L., Leffert, N., Scales, P. C. & Blyth, D. A. (1998). Beyond the "village" rhetoric: Creating healthy communities for children and adolescents. *Applied Developmental Science*, 2(3), 138-159. https://doi-org.pva.uib.no/10.1207/s1532480xads0203_3
- Benson, P. L., Roehlkepartain, E. C. & Sesma, A. (2004). Tapping the power of community: Building assets to strengthen substance abuse prevention. *Search Insistute Insights & Evidence*, 2(1), 1-14. Hentet fra <https://www.search-institute.org/wp-content/uploads/2018/01/Insights-ATOD-03-04.pdf>
- Benson, P. L., Scales, P. C., Hamilton, S. F. & Sesma, A. (2006). Positive youth development: Theory, research, and applications. I W. Damon & R. M. Lerner (Red.), *Handbook of child psychology* (6. utg., s. 894-941). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Benson, P. L., Scales, P. C., Leffert, N. & Roehlkepartain, E. C. (2011). *A fragile foundation the state of developmental assets among American youth* (2. utg.). Minneapolis: Search Institute. Hentet fra <https://ebookcentral-proquest-com.pva.uib.no/lib/bergen-ebooks/detail.action?docID=3029140>
- Blum, R. W., Astone, N. M., Decker, M. R. & Mouli, V. C. (2014). A conceptual framework for early adolescence: A platform for research. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 26(3), 321-331. <https://doi.org/10.1515/ijamh-2013-0327>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513-531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>

- Bronfenbrenner, U. (1997). Ecological models of human development I M. Gauvain & M. Cole (Red.), *Readings on the Development of Children* (2. utg., s. 37-43). Basingstoke: W.H. Freeman.
- Bronfenbrenner, U. & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. I L. R. M & D. W (Red.), *Handbook of children psychology: Theoretical models of human development* (s. 793-828). Hoboken, NJ.: John Wiley & Sons.
- Brookmeyer, K. & Henrich, C. (2009). Disentangling adolescent pathways of sexual risk. *The Journal of Primary Prevention*, 30(6), 677-696. <https://doi.org/10.1007/s10935-009-0196-6>
- Campos, B. E. (2004). Processes of risk and resilience during adolescence: Linking contexts and individuals. I R. M. Lerner & L. Steinberg (Red.), *Handbook of adolescent psychology* (2. utg., s. 263-269). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Catalano, R. F., Berglund, M. L., Ryan, J. A. M., Lonczak, H. S. & Hawkins, J. D. (2002). Positive youth development in the United States: Research findings on evaluations of positive youth development programs. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 5(1), 98-124. <https://doi.org/10.1037/1522-3736.5.1.515a>
- Chatterjee, D., McMorris, B., Gower, A. L., Forster, M., Borowsky, I. W. & Eisenberg, M. E. (2018). Adverse childhood experiences and early initiation of marijuana and alcohol use: The potential moderating effects of internal assets. *Substance Use & Misuse*, 53(10), 1624-1632. <https://doi.org/10.1080/10826084.2017.1421224>
- Chen, M.-J., Grube, J. W., Nygaard, P. & Miller, B. A. (2008). Identifying social mechanisms for the prevention of adolescent drinking and driving. *Accident Analysis and Prevention*, 40(2), 576–585. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2007.08.013>
- Chick, C. F. & Reyna, V. F. (2012). A fuzzy trace theory of adolescent risk taking: Beyond self-control and sensation seeking I V. F. Reyna, S. B. Chapman, M. R. Dougherty &

J. Confrey (Red.), *The adolescent brain: Learning, and decision making* (s. 379-428).

Washington, DC: American Psychological Association.

<https://doi.org/10.1037/13493-013>

Christensen, A. S. P., Behrens, C. L., Hansen, L. & Zachariasen, E. (2018). *Unges alkoholvaner i Danmark 2017 - en kortlægning*. Hentet fra

<https://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/7/7157/1521036345/unges-alkoholvaner-i-danmark-2017-final.pdf>

DiClemente, R. J., Santelli, J. S. & Crosby, R. A. (Red.). (2009). *Understanding and preventing risk behaviors* (1. utg.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons. Hentet fra

<https://ebookcentral-proquest-com.pva.uib.no/lib/bergen-ebooks/detail.action?docID=433714>

Dishion, T. J. (2014). A developmental model of aggression and violence: Microsocial and macrosocial dynamics within an ecological framework. I M. Lewis & S. M. Miller (Red.), *Handbook of developmental psychopathology* (3. utg., s. 449-466). Boston, MA: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-9608-3>

Dishion, T. J. & Owen, L. D. (2002). A longitudinal analysis of friendships and substance use: Bidirectional influence from adolescence to adulthood. *Developmental Psychology*, 38(4), 480-491. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.38.4.480>

Dishion, T. J. & Stormshak, E. A. (2007). *Intervening in children's lives: An ecological, family-centered approach to mental health care*. Washington, DC: American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11485-000>

Donovan, J. E. & Jessor, R. (1985). Structure of problem behavior in adolescence and young adulthood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(6), 890-904. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.53.6.890>

- Durant, R. H., Smith, J. A., Kreiter, S. R. & Krowchuk, D. P. (1999). The relationship between early age of onset of initial substance use and engaging in multiple health risk behaviors among young adolescents. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 153(3), 286-291. <https://doi.org/10.1001/archpedi.153.3.286>
- Dyb, E. (2014). *Unge ranere i den globale byen* (NIBR rapport 20/2014). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NIBR/Publikasjoner/Publikasjoner-norsk/Unge-ranere-i-den-globale-byen>
- Elias, M. J. & Weissberg, R. P. (2000). Primary prevention: Educational approaches to enhance social and emotional learning. *Journal of School Health*, 70(5), 186-190. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2000.tb06470.x>
- Erikson, E. H. (1980). *Identity and the life cycle*. New York: W. W. Norton & Company.
- Ernst, M. (2014). The triadic model perspective for the study of adolescent motivated behavior. *Brain and Cognition*, 89, 104-111. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.bandc.2014.01.006>
- Feldstein, S. W. & Miller, W. R. (2006). Substance use and risk-taking among adolescents. *Journal of Mental Health*, 15(6), 633-643. <https://doi.org/10.1080/09638230600998896>
- Fergus, S. & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health*, 26(1), 399-419. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.26.021304.144357>
- Ferreira, M., Simões, C., Matos, M. G., Ramiro, L., Diniz, J. A. & Team, S. A. (2012). The role of social and emotional competence on risk behaviours in adolescence. *The International Journal of Emotional Education*, 4(1), 43-55. Hentet fra <https://doaj.org/article/d261a1ced4a846bfafa9326568afdb93>

Forster, M., Grigsby, T. J., Bunyan, A., Unger, J. B. & Valente, T. W. (2015). The protective role of school friendship ties for substance use and aggressive behaviors among middle school students. *Journal of School Health, 85*(2), 82-89.

<https://doi.org/10.1111/josh.12230>

Fosco, G. M., Stormshak, E. A., Dishion, T. J. & Winter, C. E. (2012). Family relationships and parental monitoring during middle school as predictors of early adolescent problem behavior. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 41*(2), 202-

213. <https://doi.org/10.1080/15374416.2012.651989>

Freud, A. (1969). Adolescence as a developmental disturbance. I R. M. Lerner & J. V. Lerner (Red.), *Theoretical foundations and biological bases of development* (s. 115-120).

New York: Routledge. Hentet fra

https://books.google.no/books?hl=en&lr=&id=m1a_3cPEhesC&oi=fnd&pg=PA115&dq=Adolescence+as+a+Developmental+Disturbance&ots=H0jHnvd8Xp&sig=Yq6k6Ve_GVoVQW2jgsGKyqVgnJs&redir_esc=y#v=onepage&q=Adolescence%20as%20a%20Developmental%20Disturbance&f=false

Friedman, R. J. & Chase-Lansdale, P. L. (2002). Chronic adversities. I M. Rutter & E. Taylor (Red.), *Child and adolescent psychiatry* (4. utg., s. 261-276). London: Blackwell Publishing.

Garandeanu, C. F., Ahn, H.-J. & Rodkin, P. C. (2011). The social status of aggressive students across contexts: The role of classroom status hierarchy, academic achievement, and grade. *Developmental Psychology, 47*(6), 1699-1710.

<https://doi.org/doi:10.1037/a0025271>

Gootman, J. & Eccles, J. (2002). *Community programs to promote youth development*.

Washington, DC: National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/10022>

- Gottfredson, D. C., Gerstenblith, S. A., Soulé, D. A., Womer, S. C. & Lu, S. (2004). Do after school programs reduce delinquency? *Prevention Science*, 5(4), 253-266.
<https://doi.org/1389-4986/04/1200-0253/1>
- Gottlieb, G. (1997). *Synthesizing nature-nurture: Prenatal roots of instinctive behavior* (1. utg.). New York: Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781315805788>
- Gutman, L., Sameroff, A. & Eccles, J. (2002). The academic achievement of African American students during early adolescence: An examination of multiple risk, promotive, and protective factors. *American Journal of Community Psychology*, 30(3), 367-399. <https://doi.org/10.1023/A:1015389103911>
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence: Its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion, and education, Vol. I*. London: D. Appleton & Company. <https://doi.org/10.1037/10616-000>
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F. & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin*, 112(1), 64-105.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.64>
- Helsedirektoratet. (2015). Teoretiske perspektiver på hvordan trivsel kan fremmes i skolen. I *Utdanningsforskning*. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/teoretiske-perspektiver-pa-trivsel/>
- Horverak, Ø. & Bye, E. K. (2007). *Det norske drikkemønsteret - en studie basert på intervjudata fra 1973-2004* (SIRUS rapport 2/2007). Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2009-og-eldre/sirusrap.2.07.pdf>

Irwin Jr., C. E., Igra, V., Eyre, S. & Millstein, S. (1997). Risk-taking behavior in adolescents:

The paradigm. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 817(1), 1-35.

<https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.1997.tb48193.x>

Juberg, A. (2016). Ungdom, rus og kriminalitet- forståelsesmåter og begrep i møte med

ungdom. I *Forebygging.no*. Hentet fra <http://www.forebygging.no/Artikler/->

[2015/Ungdom-rus-og-kriminalitet--forstaelsesmater-og-begrep-i-mote-med-ungdom/](https://www.forebygging.no/Artikler/-2015/Ungdom-rus-og-kriminalitet--forstaelsesmater-og-begrep-i-mote-med-ungdom/)

Kalina, O., Geckova, A. M., Klein, D., Jarcuska, P., Orosova, O., van Dijk, J. P., &

Reijneveld, S. A. (2013). Mother's and father's monitoring is more important than

parental social support regarding sexual risk behaviour among 15-year-old

adolescents. *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*,

18(2), 95-103. <https://doi.org/10.3109/13625187.2012.752450>

Kalvin, C. B. & Bierman, K. L. (2017). Child and adolescent risk factors that differentially

predict violent versus nonviolent crime. *Aggressive Behavior*, 43(6), 568-577.

<https://doi.org/10.1002/ab.21715>

Kiefer, S. M. & Ryan, A. M. (2008). Striving for social dominance over peers: The

implications for academic adjustment during early adolescence. *Journal of*

Educational Psychology, 100(2), 417-428. <https://doi.org/10.1037/0022->

[0663.100.2.417](https://doi.org/10.1037/0022-0663.100.2.417)

Kriminalitet. (2018). I *Store norske leksikon* (22. november.). Hentet fra

<https://snl.no/kriminalitet>

Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B. & Lozano, R. (2002). *World report on*

violence and health. Geneva. Hentet fra

[https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=050A118762B06AE6FA65039DE93D03CC?sequence=1)

[050A118762B06AE6FA65039DE93D03CC?sequence=1](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=050A118762B06AE6FA65039DE93D03CC?sequence=1)

- Kumpfer, K. L. & Alvarado, R. (2003). Family-strengthening approaches for the prevention of youth problem behaviors. *American Psychologist*, 58(6-7), 457-465.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.6-7.457>
- Kuperminc, G. & Allen, J. (2001). Social orientation: Problem behavior and motivations toward interpersonal problem solving among high risk adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(5), 597-622. <https://doi.org/10.1023/A:1010452705746>
- Lamarche, V., Brendgen, M., Boivin, M. & Vitaro, F. (2006). Do friendships and sibling relationships provide protection against peer victimization in a similar way? *Social Development*, 15(3), 373-393. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2006.00347.x>
- Lappegård, T. & Brunborg, H. (2004). Ungdom og demografi. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 4(1), 93-104. Hentet fra
<https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1143>
- Leffert, N., Benson, P. L., Scales, P. C., Sharma, A. R., Drak, D. R. & Blyth, D. A. (1998). Developmental assets: Measurement and prediction of risk behaviors among adolescents. *Applies Developmental Science*, 2(4), 209-230.
https://doi.org/10.1207/s1532480xads0204_4
- Lerner, R. M. (2002). *Concepts and theories of human development* (3. utg.). Mahwah, N.J: L. Erlbaum Associates.
- Lerner, R. M. (2005). *Promoting positive youth development: Theoretical and empirical bases*. Medford: Institute for Applied Research in Youth Development. Hentet fra
https://pdfs.semanticscholar.org/0531/337b6e019338092ac921004e6625b3b63386.pdf?_ga=2.61885548.1387423632.1574243918-968470369.1567360500
- Lerner, R. M. (2006). Developmental Science, developmental systems, and contemporary theories of human development. I W. Damon & R. M. Lerner (Red.), *Handbook of child psychology* (6. utg., s. 1-17). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Almerigi, J. B., Theokas, A. C., Phelps, E., Gestsdottir, S. & Smith, L. M. (2005). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth-grade adolescents: Findings from the first wave of the 4-H study of positive youth development. *The Journal of Early Adolescence*, 25(1), 17-71.
<https://doi.org/10.1177/0272431604272461>
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., von Eye, A., Bowers, E. P. & Lewin-Bizan, S. (2011). Individual and contextual bases of thriving in adolescence: A view of the issues. *Journal of Adolescence*, 34(6), 1107-1114.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.08.001>
- Lerner, R. M. & Steinberg, L. D. (Red). (2004). *Handbook of adolescent psychology* (2. utg.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons. Hentet fra <https://ebookcentral-proquest-com.pva.uib.no/lib/bergen-ebooks/detail.action?docID=469098>
- Lillefjell, M., Oldervoll, L. M., Jakobsen, K., Thoen, H. & Krokstad, S. (2011). *Alkoholbruk i Stjørdal kommune - en kunnskapsoversikt* (HIST/NTNU Rapport 4/2011). Hentet fra <https://www.ntnu.edu/documents/1268773379/1270895582/Alkoholbruk+i+Stj%C3%B8rdal+kommune+-+En+kunnskapsoversikt>
- Masten, A. S., Obradović, J. & Burt, K. B. (2006). Resilience in emerging adulthood: Developmental perspectives on continuity and transformation. I J. J. Arnett & J. L. Tanner (Red.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* (s. 173-190). Washington, DC: American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/11381-007>
- Mesman, J., Stoel, R., Bakermans-Kranenburg, M. J., van IJzendoorn, M. H., Juffer, F., Koot, H. M. & Alink, L. R. (2009). Predicting growth curves of early childhood externalizing problems: Differential susceptibility of children with difficult

temperament. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37(5), 625-636.

<https://doi.org/10.1007/s10802-009-9298-0>

Møller, G. & Bentson, A. (2015). Hva påvirker alkoholbruken gjennom ungdomstida? *Rusfag*, 1, 15-27. Hentet fra <http://kompetansesenterrus.no/file/moller-og-bentsen-analyse-av-ungdatatall-rusfag-1-2015.pdf>

Nordlund, S. & Østhus, S. (2012). What is alcohol abuse? Attitudes to drinking in seven European countries. *Addiction Research & Theory*, 21(5), 402-409.

<https://doi.org/10.3109/16066359.2012.7326>

Ottar, H. B., Bergengen, B., Møllerud, A. M., Olsen, M. B., Hassan, D. O., Traaen, T., ...Mensah, N. (2018). *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo (SALTO rapport/2018)*. Oslo politidistrikt. Hentet fra

<https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/barne--og-ungdomskriminalitet/barne--og-ungdomskriminaliteten-i-oslo---rapport-basert-pa-data-fra-2018.pdf>

Overton, W. F. (2010). Life-span development: Concepts and issues. I W. F. Overton & R. M. Lerner (Red.), *The handbook of life-span development* (bd. 1, s. 1-29). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy116>

Ozretich, R. A. & Bowman, S. R. (2001). *Middle childhood and adolescent development*. Hentet fra

https://ir.library.oregonstate.edu/concern/administrative_report_or_publications/6d56zw776

Padilla-Walker, L., Nelson, L., Madsen, S. & Carolyn Barry. (2008). The role of perceived parental knowledge on emerging adults' risk behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(7), 847-859. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9268-1>

- Pape, H. (2014). Sexual assault while too intoxicated to resist: A general population study of Norwegian teenage girls. *BMC Public Health*, *14*(406), 1-9.
<https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-406>
- Pape, H. (2018). Alkoholbruk blant ungdom. I *Alkohol i Norge*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/alkoholinorge/omsetning-og-bruk/alkoholbruk-blant-ungdom/>
- Pellant, D. (2009). *Examining the relationship between adolescent internal assets and high - risk behavior*. (Doktorgradsavhandling, Capella University). Hentet fra https://search-proquest-com.pva.uib.no/docview/305162181?fbclid=IwAR2vZReRi02FrtA2WtjzzGII--CTqOG_1dDxWIbt6OHZK9XrbaFrtmgelPQ&pq-origsite=primo
- Perkins, D. F. (2001). *Understanding adolescence: A time of change*. University Park, PA: The Pennsylvania State University.
- Petersen, A. C. (1988). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, *39*(1), 583-607. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.39.020188.003055>
- Resnick, M. D., Bearman, P. S., Blum, R. W., Bauman, K. E., Harris, K. M., Jones, J. & Ireland, M. (1997). Protecting adolescents from harm: Findings from the National Longitudinal Study on Adolescent Health. *Jama*, *278*(10), 823-832.
<https://doi.org/10.1001/jama.1997.03550100049038>
- Rew, L. & Horner, S. D. (2003). Youth resilience framework for reducing health-risk behaviours in adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, *18*(6), 379-388.
[https://doi.org/10.1016/S0882-5963\(03\)00162-3](https://doi.org/10.1016/S0882-5963(03)00162-3)
- Richmond, M. K. & Stocker, C. M. (2008). Longitudinal associations between parents' hostility and siblings' externalizing behavior in the context of marital discord. *Journal of Family Psychology*, *22*(2), 231-240. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.231>

- Roth, J., Brooks-Gunn, J., Murray, L. & Foster, W. (1998). Promoting healthy adolescents: Synthesis of youth development program evaluations. *Journal of Research on Adolescence*, 8(4), 423-459. https://doi.org/10.1207/s15327795jra0804_2
- Scales, P. C. (1999). Reducing risks and building developmental assets: Essential actions for promoting adolescent health. *The Journal of School Health*, 69(3), 113-119. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.1999.tb07219.x>
- Scales, P. C. (2011). Youth developmental assets in global perspective: Results from international adaptations of the developmental assets profile. *Child Indicators Research*, 4(4), 619-645. <https://doi.org/10.1007/s12187-011-9112-8>
- Scales, P. C., Benson, P. L., Leffert, N. & Blyth, D. A. (2000). Contribution of Developmental Assets to the Prediction of Thriving Among Adolescents. *Applied Developmental Science*, 4(1), 27-46. https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0401_3
- Scales, P. C., Benson, P. L., Roehlkepartain, E. C., Sesma Jr, A. & van Dulmen, M. (2006). The role of developmental assets in predicting academic achievement: A longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 29(5), 691-708. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.09.001>
- Schaeffer, C. M., Petras, H., Ialongo, N., Poduska, J. & Kellam, S. (2003). Modeling growth in boys' aggressive behavior across elementary school: Links to later criminal involvement, conduct disorder, and antisocial personality disorder. *Developmental Psychology*, 39(6), 1020-1035. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.6.1020>
- Shek, D. T. L., Zhu, X. (2018). Self-reported risk and delinquent behavior and problem behavioral intention in Hong Kong adolescents: The role of moral competence and spirituality. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-17. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00430>

- Shulman, P. E., Smith, A. R., Silva, K., Icenogle, G., Duell, N., Chein, J. & Steinberg, L. (2016). The dual systems model: Review, reappraisal and reaffirmation. *Developmental Cognitive Neuroscience, 17*, 103-117.
<https://doi.org/10.1016/j.dcn.2015.12.010>
- Silbereisen, R. K. & Lerner, R. M. (2007). Approaches to positive youth development: A view of the issues. I R. K. Silbereisen & R. M. Lerner (Red.), *Approaches to positive youth development* (1. utg., s. 3-30). SAGE Publications.
<https://doi.org/10.4135/9781446213803.n1>
- Siu, A. F. Y. (2009). Trait emotional intelligence and its relationships with problem behavior in Hong Kong adolescents. *Personality and Individual Differences, 47*(6), 553-557.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.05.004>
- Small, S. & Memmo, M. (2004). Contemporary models of youth development and problem prevention: Toward an integration of terms, concepts, and models. *Family Relations, 53*(1), 3-11. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2004.00002.x>
- Spano, S. (2004). Stages of adolescent development. *Research Facts and Findings*. Hentet fra fra http://www.actforyouth.net/resources/rf/rf_stages_0504.pdf
- Spruit, A., van Vugt, E., van der Put, C. & van der Stouwe, T. (2016). Sports participation and juvenile delinquency: A meta-analytic review. *Journal of Youth and Adolescence, 45*(4), 655-671. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0389-7>
- Steinberg, L. & Monahan, K. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental Psychology, 43*(6), 1531-1543. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1531>
- Stormshak, E. A., Comeau, C. A. & Shepard, S. A. (2004). The relative contribution of sibling deviance and peer deviance in the prediction of substance use across middle

childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(6), 635-649.

<https://doi.org/https://doi-org.pva.uib.no/10.1023/B:JACP.0000047212.49463.c7>

Straffeloven. (2019). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28) Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>

Sundheds- og Ældreutvalget. (2017). *Bilag - Fakta om unge, alkohol og aldersgrænser*.

Hentet fra <https://www.ft.dk/samling/20161/almdel/suu/bilag/329/1758605.pdf>

Sørli, M.-A., Hagen, K. A. & Ogden, T. (2008). Social competence and antisocial behavior:

Continuity and distinctiveness across early adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 18(1), 121-144. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2008.00553.x>

Taheri, S. A. & Welsh, B. C. (2016). After-school programs for delinquency prevention: A systematic review and meta-analysis. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 14(3), 272-290. <https://doi.org/10.1177/1541204014567542>

Tomé, G., Matos, M. G. d., Camacho, I., Simões, C. & Diniz, J. A. (2012). Portuguese adolescents: The importance of parents and peer groups in positive health. *Spanish Journal of Psychology*, 15(3), 1315-1324.

https://doi.org/10.5209/rev_SJOP.2012.v15.n3.39417

Turner, M. M. (2014). Risk-taking behavior. I T. L. Thompson (Red.), *Encyclopedia of health communication* (s. 1194-1196). Thousand Oaks: SAGE Publications.

<https://doi.org/http://dx.doi.org/10.4135/9781483346427.n469>

Ueno, K. (2005). The effects on friendship networks on adolescent depressive symptoms. *Social Science Research*, 34(3), 484-510.

<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2004.03.002>

Vatcheva, K. P., Kee, M., McCormick, J. B. & Rahbar, M. H. (2016). Multicollinearity in regression analyses conducted in epidemiologic studies. *Epidemiology*, 6(2), 227.

<https://doi.org/10.4172/2161-1165.1000227>

- Vélez-Agosto, N. M., Soto-Crespo, J., Vizcarrondo-Oppenheimer, M., Vega-Molina, S. & Coll, C. G. (2017). Bronfenbrenner's bioecological theory revisjon: Moving culture from the macro into the micro. *Perspectives on Psychological Science*, 125(5), 900-910. <https://doi.org/10.1177/1745691617704397>
- Waasdorp, T. E., Baker, C. N., Paskewich, B. S. & Leff, S. S. (2013). The association between forms of aggression, leadership, and social status among urban youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(2), 263-274. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9837-9>
- Wang, B., Deveauxb, L., Li, X., Marshall, S., Chen, X. & Stanton, B. (2014). The impact of youth, family, peer and neighborhood risk factors on developmental trajectories of risk involvement from early through middle adolescence. *Social Science & Medicine*, 106(1), 43-52. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.01.023>
- Webster-Stratton, C. & Hammond, M. (1998). Conduct problems and level of social competence in head start children: Prevalence, pervasiveness, and associated risk factors. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1(2), 101-124. <https://doi.org/10.1023/A:1021835728803>
- Wiium, N., Dost-Gözkan, A. & Kosic, M. (2019). Developmental assets among young people in three european contexts: Italy, Norway and Turkey. *Journal of Research and Practice in Children's Services*, 48(2), 187-206. <https://doi.org/10.1007/s10566-018-9446-1>
- Willoughby, T., Chalmers, H., Busseri, M., Bosacki, S., Dupont, D., Marini, Z., ... Woloshyn, V. (2007). Adolescent non-involvement in multiple risk behaviors: An indicator of successful development? *Applied Developmental Science*, 11(2), 89-103. <https://doi.org/10.1080/10888690701384954>

World Health Organisation. (2019). Adolescent health and development. Hentet fra

http://www.searo.who.int/entity/child_adolescent/topics/adolescent_health/en/

Zegans, L. S. (2008). The psychology of risks. *Communications of the ACM*, 51(1), 152-152.

<https://doi.org/10.1145/1327452.1327496>

Appendiks

Utviklingsressursrammeverket med sine 40 interne og eksterne utviklingsressurser, utviklet av Search Institute og Benson (2007), presentert på engelsk og norsk.

Developmental assets framework - Utviklingsressursrammeverket

Internal developmental assets	Interne utviklingsressurser
Commitment to learning	Forpliktelse til læring
1. Achievement motivation	1. Prestasjonsmotivasjon
2. School engagement	2. Skoleengasjement
3. Homework	3. Lekser
4. Bonding to school	4. Tiknytning til skolen
5. Reading for pleasure	5. Lese glede
Positive values	Positive verdier
6.. Caring	6. Omsorg
7. Equality and social justice	7. Likhhet og sosial rettferdighet
8. Integrity	8. Integritet
9. Honesty	9. Ærlighet
10. Responsibility	10. Ansvar
11. Restraint	11. Tilbakeholdenhet
Social competencies	Sosial kompetanse
12. Planning and decision making	12. Planlegging og beslutningstaking
13. Interpersonal competence	13. Interpersonlig kompetanse
14. Cultural competence	14. Kulturell kompetanse
15. Resistance skills	15. Motstandsferdigheter

16. Peaceful conflict resolution

16. Fredelig konflikthåndtering

Positive identity

Positiv identitet

17. Personal power

17. Personlig styrke

18. Self-esteem

18. Selvtillit

19. Sense of purpose

19. Opplevelse av mening

20. Positive view of personal future

20. Positivt syn på egen fremtid

External developmental assets

Eksterne utviklingsressurser

Support

Støtte

21. Family support

21. Familiestøtte

22. Positive family communication

22. Positiv familiekommunikasjon

23. Other adult relationship

23. Andre voksenrelasjoner

24. Caring neighborhood

24. Omsorgsfulle nabolag

25. Caring school climate

25. Omsorgsfullt skolemiljø

26. Parent involvement in schooling

26. Foreldreinvolvering i skolen

Empowerment

Myndiggjøring

27. Community values youth

27. Lokalsamfunnet verdsetter ungdom

28. Youth as resources

28. Ungdom som ressurser

29. Service to others

29. Bidrag til andre

30. Safety

30. Trygghet

Boundaries and expectations

Grenser og forventninger

31. Family boundaries

31. Grenser i familien

32. School boundaries	32. Grenser i skolen
33. Neighborhood boundaries	33. Grenser i nærmiljøet
34. Adult role models	34. Voksne rollemodeller
35. Positive peer influence	35. Positiv jevnalderpåvirkning
36. High expectations	36. Høye forventninger
Constructive use of time	Konstruktiv bruk av tid
37. Creative activities	37. Kreative aktiviteter
38. Youth programs	38. Ungdomsprogrammer
39. Religious community	39. Religiøse samfunn
40. Time at home	40. Tid hjemme

Note: Egen oversettelse fra engelsk til norsk